

PRIS 40 KR

vi människor

SEDAN 1947 NUMMER 4/2008

BISTÅNDET MILITARISERAS

pengar går till vapen
istället för till mat

Alvin Andersson

AVRUSTAR

vapenindustrin

LISSABONFÖRDRAGET

nu blir EU
en stat

BISTÅND & SÄKERHET

HEJ!

"Jag är övertygad om att vi förändrar världen och att vi kommer att lyckas", säger Alvin Andersson som tillsammans med Martin Smedjeback tog sig in på Saabs vapenfabrik i Eskilstuna och förstörde vapendelar till ett värde av 945 000 kronor för att förhindra att de skickades till amerikansk militär i Irak.

Det skulle kunna vara så att vapen inte producerades i Sverige, det skulle kunna vara så att Sverige inte var del i något angreppskrig, det skulle kunna vara så att svenskt bistånd betydde humanitära hjälpinsatser. Men så är det inte.

Mycket kan sägas om den militarisering av biståndet som vår kära regering förespråkar och mycket sägs i det nummer av Vi Mänikor som du har i din hand. Afghanistan får stå som exempel för länder som råkat ut för militära ingripanden som ska kallas bistånd.

"Sammanblandningen av våldsargument och utveckling av humanism och demokrati speglar en fundamental ytlighet eller okunnighet", skriver Erni Friholt och Ola Friholt på sidan 12 och frågar sig om det finns en bakomliggande agenda.

Hur kan målet om fred stå i en sådan total kontrast till vägen för att nå dit?

På anslagstavlan på det kommunala kontoret för personlig assistans där jag extraknäckar ibland sitter en lapp med en bild av en groda halvt uppäten av en stork. Grodan har halva kroppen inne i storkens näbb, men försöker ändå att, i ett sista desperat försök att bli fri, strypa storken. "Don't ever give up", står det under bilden. "Live your dream", har någon präntat dit med spretig handstil. Välkommen!

/ELSA LETH

vi mänikor

NUMMER 4
2008

ANSVARIG UTGIVARE
Evy Hagman

REDAKTÖR
Elsa Leth

ILLUSTRATÖR
Sara Elgeholm

LAYOUT
Elsa Leth

OMSLAGSFOTO
Elsa Leth

ADRESS
Vi Mänikor
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

TEL
031-14 40 28

E-POST
vimanskor@gmail.com

PLUSGIRO
9024-1

NÄSTA NUMMER
Mars 2009

TRYCKERI
HC.T/Ale Tryckteam AB

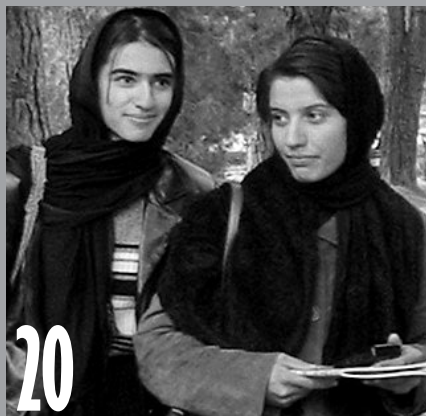
Tidningen ges ut av
Svenska Kvinnors
Vänsterförbund

www.vimanskor.se

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER:

Aase Bang, Nina Björk, Anna-Lisa Björneberg, Sara Elgeholm, Lars Eklund, Elly Engstedt, Athena Farrokhzad, Erni Friholt, Ola Friholt, Ianthe Holmberg, Angélica Karlsson, Elsa Leth, Tinda Lund-Tengby, Britt-Marie Olander, Maj Persson, Caroline Runesdotter, Ingrid Ternert, Maryam Vardeh Navandi och Hanna Weber Vernét.

innehåll

4. KRÖNIKA Nobels fredskommitté i Oslo väljer åter en av sina egna, det vill säga en politiker från väst.
Erni Friholt

4. KALENDARIUM Feministiskt julmys, World Social Forum i Brasilien och aktivistpepp från Georgien, Israel och Palestina.
Och en massa annat.

6. NOTISER Ett alternativt Nobelpris, ett kvinnouniversitet i Saudiarabien och ett kejsarsnitt som julklapp.
Bland annat.

8. DEBATT "Det är skolor, hälsovård, infrastruktur och arbetstillfällen som behövs. Inte fler soldater."
Caroline Runesdotter

11. SERIE
Det är mest synd om mig.
Sara Elgeholm

12. BISTÅND OCH SÄKERHET Om biståndspolitik och Afghanistan och hur allt hänger ihop.
Erni Friholt & Ola Friholt

14. MILLENNIEMÅLEN FN:s millenniemål ska vara uppfyllda om sju år. Är vi över huvud taget på väg åt rätt håll?
Erni Friholt

16. BISTÅND SOM KRIGFÖRING Den svenska alliansregeringen verkar för att militära insatser utomlands ska betecknas som bistånd.
Caroline Runesdotter, Anna-Lisa Björneberg & Ingrid Ternert

19. SVENSKA INSATSSSTYRKOR Deltar vi i ökande grad i ett stormaktsspel för att säkra marknader och resurser?
Caroline Runesdotter

20. FOTOREPORTAGE Brustna förhoppningar.
Lars Eklund

24. VÄLKOMMEN IN OCH AVRUSTA Alvin agerar mot olaglig och omoralisk svensk vapenexport.
Elsa Leth

28. VERKLIGA KRIG Om den mediala sammanblandningen av fiktion och verklighet och om sexuella övergrepp mot kvinnor som militär strategi.
Hanna Weber Vernét

30. MERA DEBATT Lissabonfördraget – den nya konstitutionen som ska förena EU.
Ianthe Holmberg

32. KOMMUNISM FÖR DE RIKA Om det speciella sambandet mellan en ekonomist och en kommunist.
Nina Björk

34. RECENSIONER
Aase Bang, Athena Farrokhzad, Elly Engstedt, Angélica Karlsson, Maj Persson och Maryam Vardeh Navandi.

38. SKV-SIDOR

PRENUMERERA PÅ VI MÄNSKOR. SKICKA
ETT MAIL MED NAMN OCH ADRESS TILL
prenumerera.vimanskor@gmail.com

fred värd sitt pris

Den norska nobelpriskommittén har genom åren illa tolkat Alfred Nobels föreskrifter för fredspriset, som gått till flera krigiska massmördare. Årets pristagare, Martti Ahtisaari, uppfyller formellt villkoren trots att han ibland varit ödesdigert oskicklig som fredsmäklare. Erni Friholt ger här exempel på välmeriterade fredskämpar som inte fått priset.

Han var så lik min pappa. Willy Brandt, borgmästare i det då delade Berlin, som fick Nobels fredspris år 1971 för sitt försoningsarbete mellan öst och väst. När han efter prisutdelningen i Oslo kom till Storkyrkan i Stockholm fick jag stå bredvid honom med min fackla. På ett foto ser man tydligt mina tårar. Några kritiska tankar om själva fredspriset hade jag inte då.

MARTTI AHTISAARI, årets pristagare, är inte ett dugg lik min far och till skillnad

från då ställer jag mig idag kritiska frågor. Vem "har gjort mänskligheten den största nyttan" som Alfred Nobel skrev i sitt testamente? Nobels fredskommitté i Oslo väljer åter en av sina egna, det vill säga en politiker från väst. Är okunnigheten och stelbentheten alltför stor hos den åldrande kommittén? Vad kan Nobel egentligen ha menat med fred? I testamentet å 1895 står: "som har verkat mest eller best för folkens förbrödande och afskaffande eller minskning af stående arméer samt bildande och spridande af fredskongresser".

HUR KUNDE då Henry Kissinger, bombmattornas massmördande mästare, och Menachem Begin, palestiniernas plågoande och flera andra våldsvarkare få priset? Martti Ahtisaari har dock försökt skapa fredliga lösningar, även om resultaten ibland är direkt negativa, till exempel skiljandet av Kosovo från Serbien utan att lösa minoriteternas ställning där och utan hänsyn till konfliktens förhistoria, en grov miss!

FRÅN FREDSFORSKARHÅLL har man jäm-

kalendariu

18 september - 29 mars

Pushing the limits

Utställningen visar unga och engagerade aktivister från Georgien, Israel och Palestina. De berättar om hur de upplever sin vardag i konfliktområden och om vad de vill förändra.

Om vi är många kan vi förändra allt! Vad kan DU göra?

Världskulturmuseet

Göteborg

www.varldskulturmuseet.se

6 december - 15 februari

Präst och kvinna

Det har gått 50 år sedan beslutet togs om att kvinnor får bli präster. Utställningen fokuserar på sju kvinnor som intervjuats om sin väg till prästvigning och vad som hände därefter. Deras historier presenteras i foto, ljudspår, texter, föremål och filmer. Utställningen ger också en bakgrund till prästvigningsbeslutet som togs 1958

Arbetets Museum

Norrköping

www.arbetetsmuseum.se

11 december

USA-en ny tid i sikte?

En säkerhetspolitisk konferens om hur USAs framtid ser ut. Ämnen som kommer att tas upp under dagen är bland annat huruvida USA är hotat som stormakt, om en ny president innebär ny utrikespolitik och om hur finanskrisen kommer att utvecklas.

Karlstads universitet 09:00-16:00

Karlstad

www.kau.se

19 december

Feministiskt Julmys

En kväll av feministiskt samvaro inför den patriarkalt färgade julen. Vi samlar styrka med Glögg, godis, tävlingar och feministiskt julpys. Skriv feministiska julklappsrim och få tips om feministiska julklappar.

Stockholm

www.feministisktinitiativ.se

fört med de fyra andra Nobelprisen (kemi, fysik, medicin och litteratur) där det självklart finns en expertis som vaskar fram de lämpliga kandidaterna. Vad gäller fredspriset anser man tydligen ett sådant förfarande onödigt.

För några år sedan fanns 1000 kvinnor från hela världen nominerade till fredspriset, i full överensstämmelse med kraven i Nobels testamente. Var det en alltför överväldigande utmaning för Nobelkommittén?

ÖVERHUVUDTAGET LYSER de kvinnliga pristagarna med några få bloss genom de drygt hundra åren som priset delats ut. (Tio kvinnor av 81 utdelade pris). Desto flera är kvinnorna i världens alla freds-

organisationer. Där diskuteras fred med fredliga medel, inte med vapen och krig. Ska det då även i detta sammanhang förbli så, folket mot etablissemangen?

EFTER DEN största internationella mobiliseringen mot ett krig någonsin, då hundratusentals människor gick ut på gatorna den 15 februari 2003, betecknades det civila samhället som den andra supermakten. Så beskrev Vandana Shiva, den indiska fysikern och miljöaktivisten den händelsen vid World Social Forum, WSF, i Mumbai 2006. Hon betonade därmed folkens stora potential. Vid European Social Forum, ESF i Malmö i september i år hade hennes tilltro till gräsrotterna inte avtagit. Med emfas talade hon också för den nöd-

vändiga strategin. Den måste bygga på ickevåld. Det är vår styrka! Det kan etablissemangen inte ta ifrån oss! Gandhis ande svävade över hennes kraftfulla tal. "Vägen är målet..."

FÖR ÖVRIGT fick ej heller Gandhi, ickevåldets ojämförliche mästare, Nobels fredspris...

Ska vi hoppas på Vandana Shiva nästa år? Och om det nödvändigtvis ska vara en karl så kunde hon gott dela priset med allas vår fredsguru Johan Galtung, ännu en som uppfyller kraven i Nobels testamente.

ERNI FRIHOLT

15 januari

Depression – en könsfråga?

I vuxen ålder är det dubbelt så många kvinnor som män som är deprimerade. Detta gäller för de flesta nationer. Bland små barn är det ingen skillnad mellan killar och tjejer, men när de kommer upp i 13-15 års ålder ökar antalet deprimerade bland tjejerna markant. Varför är det så? Föreläsningen hålls på engelska

Uppsala Universitet

Uppsala

www.uu.se

17 januari

Arbetare i Språk

ABF, Göteborg håller ett litterärt symposium där författarna Åsa Linderborg, Anneli Jordahl, Magnus Nilsson, Beata Agrell, Johannes Anyuru och Lena Ulrika Rudeke diskuterar arbetarrörelsens språk och smak, i går och i dag.

Folkets Hus, Järntorget kl. 15.00

Göteborg

www.abfgoteborg.org

24 januari

Bara en människa?

Fotografen Linda Forsell har dokumenterat personer som för sig i gränslandet mellan den kvinnliga och manliga världen. Vad är en man? Och vad är en kvinna? Och varför bryr vi oss så mycket om det?

Murberget, Länsmuséet Västernorrland

Härnösand

www.murberget.se

29 januari - 1 februari

World Social Forum

För femte gången arrangeras World Social Forum, den här gången i Belém i delstaten Pará i norra Brasilien. Dagarna ska fyllas med aktivism, seminarier, demonstrationer, kultur och glädje för fred och rättvisa i världen. Allt under mottot: En annan värld är möjlig.

Forumet förväntas besökas av mellan 30 000 och 50 000 deltagare från hela världen.

Brasilien

www.wsf2009.org

20 februari

Upp till bevis

En temadag för att uppmärksamma Internationella Brottsofferdagen. Programmet tar upp ett brett spektrum av brottsofferfrågor med visst fokus på barns och ungas möte med rättsväsendet. Carl-Göran Svedin, barnläkare, om sexuella övergrepp på barn. Carolina Överlien, fil.dr. om hur barn upplever våld i familjen.

Norra Latin

Stockholm

www.brottsoffermyndigheten.se

21 februari

Selmas kärlekar

En pjäs om kärlek, svartsjuka och prestige mellan Selma Lagerlöf och hennes två väninnor Sophie Elkan och Valborg Olander. Lagom till att det var 150 år sedan Selma Lagerlöf föddes sätts detta nyskrivna triangeldrama upp av Marianne Goldman och Gunilla Boethius.

Dalateatern

Falun

www.dalateatern.se

Nytt kvinnouniversitet

Världens största kvinnouniversitet med plats för 40 000 studenter, håller på att byggas i Saudiarabien. Enligt planerna ska det öppna 2010, skriver The Guardian Weekly.

Hittills har inte saudiska kvinnor kunnat studera, på grund av segregationen i landet. Men nu ska de få möjlighet att forska i ämnen som nanoteknologi, biomedicin och informationsteknologi.

Universitetet kommer även att rymma lägenheter för anställda, moskéer, skola, dagis, flera parker, och ett sjukhus med 700 platser.

Problemet för studenterna blir att ta sig dit. Saudiska kvinnor får inte köra bil, och kan bli problematiskt att ta bussen, eftersom där kan finnas män.

SCHYSSTA JULKLAPPAR

För att bemöta människor med nya vanor och konsumtionsbeteenden finns Läkarmissionens biståndsbutik webaidshop.se på nätet. Där kan man bland annat köpa hemsjukvård för aidssjuka, en get eller en kurs i ekologisk odling. Ett kejsarsnitt på sjukhus kostar 450 kronor, ett impregnerat myggnät kostar 50 kronor.

– Vi märker en tydlig trend där allt fler biståndsgivare vill se konkreta resultat på att pengarna verkligen gör nytta. Samtidigt växer intresset för att aktivt själv välja vart pengarna ska gå, säger Conny Sjöberg, insamlingschef på Läkarmissionen.

Svenskt kött till Kina

Svenska myndigheter vill att svenska köttproducenter ska ta sig in på den växande kinesiska köttmarknaden, skriver Djurens rätt. I somras var Livsmedelsverket och jordbruksverket i Peking för att diskutera export av svenskt nötkött, svinkött och fågelkött.

Anna Brådenmark på Livsmedelsverket säger att ett av verkets uppdrag är att stödja företag inom livsmedelsområdet. Hon säger också att det inte ingår i hennes uppdrag att ta reda på om köttexport till Kina kommer att innebära en klimatbelastning.

ROSA GÄNGET TAR ÖVER

De är klädda i chockrosa men något sött är det verkligen inte över kvinnorna i indiska Gulabai Gang – Rosa Gänget. I stället tar de i med hårdhandskarna mot orättvisor.

I norra Indien i landskapet Bundelkhano lever kastsystemet kvar i allra högsta grad. Här har denna grupp kvinnor beslutat sig för att skipa rättvisa.

De tvingar polisen att ta emot våldtäktsanmälningar. Män, som slagit sina fruar, dras ut på gatan och misshandlas inför sina grannar. Den 47-åriga ledaren Sampat Devi säger till Daily Mail att polis och ämbetsmän är korrupta och att man ibland måste ta lagen i egna händer.

Pornografi på fängelset

Ledningen på Härnösandsanstalten ville inte lämna ut porrtidningar till en man som var dömd till åtta år för grov våldtäkt. Mannen överklagade och har nu fått rätt i Regeringsrätten.

Regeringen jobbar på en ändring i lagen som ska hindra sexdömda från att inneha porr.

Alternativt Nobelpris

År 2005 nominerades 1000 kvinnor från hela världen till Nobels fredspris. Nu får en av dem, Monika Hauser från Tyskland, det så kallade Alternativa Nobelpriset (Right Livelihood Award) för sitt "outtröttliga arbete för kvinnor som utsatts för sexualiserat våld av värsta slag i några av världens mest problematiska länder..." Gynekologen Monika Hauser grundade för 15 år sedan Tysklandsbaserade Medica Mondale. Arbetet där går ut på att stödja kvinnor som är traumatiserade av krig och våldtäkt till ett självständigt liv med medicinsk, psykologisk och juridisk hjälp.

Om Monika Hausers erfarenheter med arbetet i Bosnien, Kosovo, Afghanistan, Indonesien, Liberia och Tyskland har Chantal Louis nyss skrivit en starkt berörande biografi: "Monika Hauser - Nicht aufhören anzufangen" (Inte sluta med att börja) där hon pläderar för det att det sexualiserade våldet i krig ska göra till ett offentligt tema.

Världen hungrar, men...

Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO spenderades det under 2006 1200 miljarder US dollar på vapen, medan 30 miljarder per år är tillräckligt för att förhindra framtida konflikter om mat och ge världens fattiga rätt till mat och vatten, skriver rentmjöl.nu

Hemlösa kämpar mot vintern

Snögubbar, tända ljus och glögg. Eller värmen från en tunnelbanestation, kartonger på en trottoar och en regnfuktig sovsäck. När vintern kommer till Europa får kontinentens hemlösa ännu något att kämpa emot. Kylan.

I landet som uppfann mänskliga rättigheter lever idag omkring 100 000 människor helt utan tak över huvudet. Ytterligare 3 miljoner personer bor under orimligt dåliga förhållanden. Bostadsbristen i landet gör att folk tvingas bo i lägenheter utan till exempel vatten eller värme eller i rivningshotade hus där de hela tiden riskerar att kastas ut. I Paris ser man de hemlösa överallt, på tunnelbanestationerna, invirade i sovsäckar längs husväggar och flera hundra av dem campar i tält i Vincenneskogen öster om staden. Varje år dör omkring 200 av dem en för tidig död på grund av kyla, sjukdomar eller den psykiska pressen.

När Nicolas Sarkozy valdes till Frankrikes president för två år sedan lovade han att det år 2008 inte längre skulle finnas några hemlösa på gatorna i Frankrike. Men sedan dess har problemet bara ökat. I november dog säsongens första hemlösa av kyla och eftersom inga lägenheter verkar ställas till förfogande pekar allt mot att staten även i år kommer tvingas ta till krisåtgärder för att rädda liv på gatan. Liksom många andra år kommer de att öppna gymnastiksalar och tunnelbanestationer under vinterns kallaste nätter.

Låt biståndet gå till fattig – inte till insatsstyrkor!

I höstas tog riksdagen beslut om att skicka fler svenska soldater till Afghanistan. Vi invaggas i tron att de svenska soldaternas närvaro kan leda till varaktig fred medan det själva verket kan vara tvärtom. **När militära insatser blandas med civilt bistånd riskerar biståndsarbetarna att bli måltavlor.** De har uppfattats som part i konflikten och har tvingats lämna områden där de tidigare kunnat arbeta. Istället för fattigdomsbekämpning ska det svenska biståndet inriktas på demokratibistånd.

av CAROLINE RUNESSON
illustration SARA ELGEHOLM

FN säger att det fattas miljarder för att nå millenniemålen och internationell statistik att biståndet urholkats. En rapport som Diakonia sammanställt visar att istället för att gå till fattigdomsbekämpning har biståndet gått till kampen mot terrorismen eller till sådana saker som exportkrediter, skuldavskrivningar och flyktingmottagande. Sverige har dessutom använt biståndspengar till reformsamarbete i Östeuropa. I det fallet är det en fråga om en EU-anpassning och bör ske med EU:s budget - inte med svenska biståndspengar.

INOM EU har 30 procent av biståndsresurserna använts till annat än fattigdomsbekämpning. Endast cirka 150 miljoner kronor av de cirka 395 miljarder kronor som biståndet globalt ökat med mellan 2001 och 2006 har gått till arbete för att uppnå millenniemålen och andra program för att minska fattigdomen.

Trots försäkringar från världens länder om att arbeta för att nå

millenniemålen, som handlar om mycket konkreta insatser för en väg ut ur fattigdomen, är verkligheten en annan. Biståndspengarna som vi trodde gick till fattigdomsbekämpning har i stor utsträckning gått till annat. Det är inom samarbetsorganisationen OECD:s biståndskommitté DAC som kriterierna bestäms för vad som kan kallas bistånd. Där har Sverige nu gjort gemensam sak med USA och Kanada för att även militära insatser ska kunna räknas som bistånd.

LÄKARE UTAN Gränser, är en av flera organisationer, som varnat för konsekvenserna civila och militära insatser blandas samman. De har själva fått erfara hur attacker mot hjälparbetare blivit vanligare. Frida Lagerholm, inom Läkare utan Gränser skriver i SvD-bloggen svar på en ledarskribent som applåderat det svenska utspelet. Frågan gäller uppfattningen att civila och militära insatser hör ihop:

”en vanföreställning som blivit allt vanligare på senare tid bland framträdande opinionsbildare, representanter från Försvarsmakten – och även från Sveriges biståndsminister, Gunilla Carlsson som inte är främmande för att styra biståndspengar till områden där den svenska utlandsstyrkan agerar militärt, som norra Afghanistan idag”.

”Humanitära hjälporganisationers möjlighet att arbeta i väpnade konflikter bygger på en klar distinktion mellan stridande parter och civila aktörer, utifrån humanitär rätt”, fortsätter Frida Lagerholm. De humanitära hjälporganisationerna måste åtnjuta förtroende från myndigheters, allmänhetens och väpnade grupper sida. Detta förtroende är en förutsättning för hjälparbetares säkerhet och möjlighet att arbeta. Men ännu viktigare är att verk-

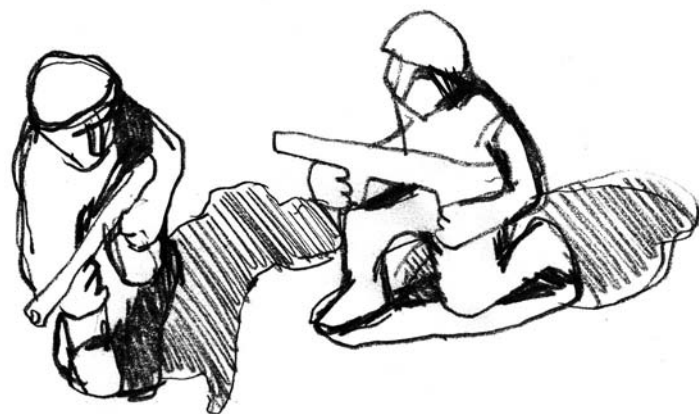
domsbekämpning

Samheten helt och hållet ska styras av humanitära behov. Politiska och militära hänsyn får inte styra vart hjälpinsatserna går.

I SVERIGE ÄR vår biståndsminister Gunilla Carlsson redan i full färd med att lägga om biståndet. "Vi skärper kraven och omdanar biståndet på ett sätt som aldrig tidigare gjorts" skriver hon i DN och fortsätter. "Vi står upp för en syn på utveckling som ser att marknadsekonomin är det enda ekonomiska system som kan lyfta människor ur fattigdom." Detta publicerades den 27:e september. Finanskrisen hade ännu inte gått in hos biståndsministern. Redan tidigare har regeringen brandskattat biståndet genom att flytta över 700 miljoner till flyktingmottagande, och under hösten flyttades ytterligare en miljard från biståndsverksamhet till flyktingmottagande.

I samma goda stil som andra EU-länder har regeringen överfört pengar till svenska företag som ersättning för gamla skulder från regeringarna i Liberia och Kongo. Det märkliga i förfarandet är förutom att biståndspengar finansierar exportkrediter också att skulderna är så gamla. De daterar sig från 70-talet, alltså nära fyra decennier sedan och att de som Lennart Kjörling skriver i Ordfront, har skrivits upp till högsta belopp. Det är då pengar som tas från biståndet, det är pengar som inte går till fattigdomsbekämpning.

FÖRSVARSMAKTEN SKICKADE påpassligt ut en annonsbilaga dagarna innan riksdagens beslut om att öka antalet svenska soldater i Afghanistan. Där försäkrar försvarsminister Sten Tolgfors: Att skicka svenska styrkor till oroshärdar är ett säkert sätt att bidra till långsiktig fred. Det är just vad de inte gör! Sverige

har till och med rådgivare i afghanska armén som, har det avslöjats, även deltar i stridshandlingar. När riksdagen godkände att Sverige har rådgivare i afghanska armén framgick inte att de skulle delta vid strid.

NÄR DEN SVENSKA insatsen beslutades i riksdagen december 2005, var det förknippat med villkoret att ISAF och USA:s insatsstyrkor skulle vara åtskilda, ha skilda mandat och skilda befäl. Men sedan dess har Nato tagit över befälet av ISAF och svenska trupper står under ledning av en amerikansk general med erfarenhet från Irakkriget.

Är regeringen okunnig om att kriget i Afghanistan skördar alltför fler civila dödsoffer och fred tycks vara mer avlägsen än någonsin? Är försvarsministern okunnig om att svensk truppnärvaro inte bara äventyrar möjligheten till förhandlingar och fred i Afghanistan – den äventyrar även Sveriges trovärdighet som stående utanför militärallianser?

Spanien, som har betydligt fler soldater i Afghanistan än vad Sverige har, kommer inte att överväga att skicka mer trupp såvida inte de urskillningslösa bombningarna av civila afghaner slutar. De kräver också att samordning mellan Natos och USA:s insatser under FN mandat förbättras och att korruptionen inom regeringen upphör. För att skicka fler soldater kräver Sverige – ingenting.

”

**Det är skolor, hälsovård,
infrastruktur och arbetstillfällen
som behöves. Inte fler soldater.**

LÄNGE FICK vi försäkringar om att de svenska soldaterna befann sig i ett område utan stridsaktiviteter och att de lugnt kunde ägna sig åt förtroendeskapande insatser. Försäkringarna fortsatte även sedan de första två soldaterna dödats. Under hösten har vi flera gånger nåtts av nyheten att svenska soldater i Afghanistan blivit beskjutna. När vi fick veta att svenska soldater besvarat beskjutningen med en kanon, så konstaterades detta med en närmast militärteknisk förtjusning.

Vi borde istället fråga oss varför de svenska soldaterna riskerar både egna och afghaners liv.

NATO:S BOMBNINGAR har pågått utan uppehåll sedan invasionen i oktober 2001. Däremot har omfattningen av bombningarna ökat och bara under månaderna juni-juli fälldes lika mycket bomber som under hela 2007. Det är resultaten av sådana bombningar som i slutet av augusti dödade 90 människor i en liten afghansk by.

Vi borde fråga oss vad det är för militära insatser vi stödjer när Afghanistans president vädjar om stopp för Natos bombningar av civila och vill ha förhandlingar med talibanerna

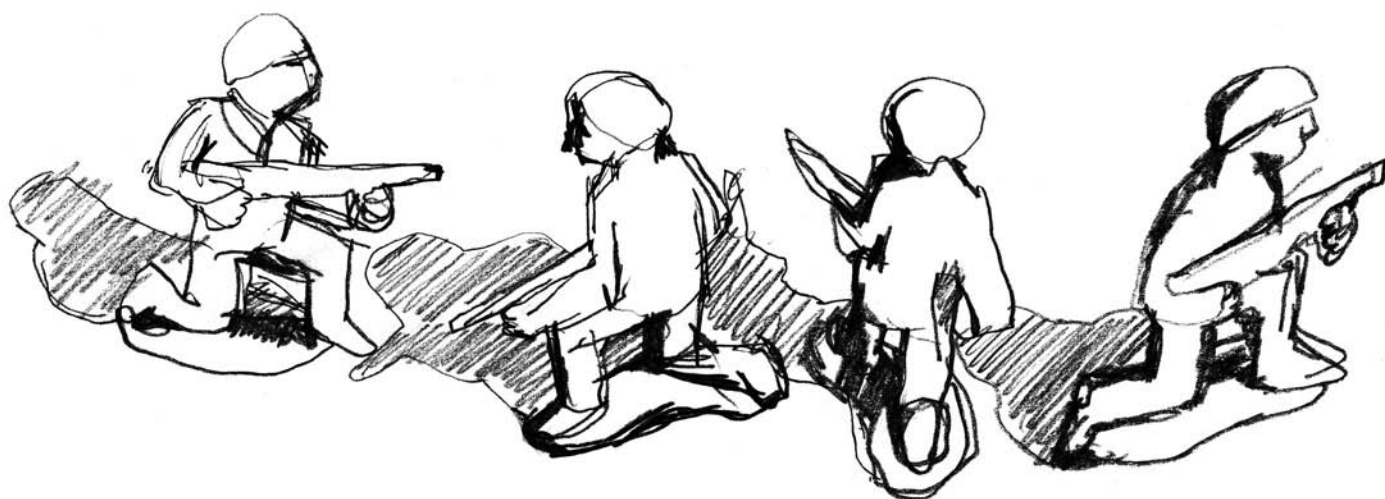
Kanske just därför har Försvarsmakten i annonsbilagan basunerat ut: insatsstyrkor i andra länder handlar om moral och värderingar. Det är försvarsminister Sten Tolgfors som talar. Han säger också att de svenska soldaterna trimmas och får kompetenshöjning genom att medverka i riktiga insatser. Vad säger han om de som dödas – att vi här i Sverige ska bli bättre på att hantera skadeutfall? Eller vad säger han om de afghaner som blir dödade av svensk eldgivning?

TOLGFORS STÅR inte oemotsagd. Efter 200 år i fred är Sverige de facto i krig, skriver Thage G Peterson i Dagen Nyheter 081024: ”Svenska officerare deltar i dödandet i ett utsiktslöst krig.” Samma sak hävdar Pierre Schori: ”Sverige befinner sig de facto i krig. Svenska officerare tjänstgör nära stridslinjen i operationer mot upprorsmän”. I en debattartikel i Svenska Dagbladet 081114 vädjar han till den svenska regeringen att, i föra hand säga nej till att skicka mer trupp, i andra hand, om de inte vågar säga nej, åtminstone vänta till den nye amerikanske presidenten lagt fram sin Afghanistanpolitik.

Inte någonstans i den 12-sidiga annonsbilagan tas den relevanta frågan upp om det kan innebära några problem att blanda militära och civila insatser. Eller att utvecklingen i Afghanistan hela tiden förvärrats och antalet civila som dödas i Nato-ledda flygbombningar blir allt fler.

BENGT KRISTANSSON, före detta generalsekreterare för svenska Afghanistankommittén skriver i Afghanistannytt 3/2008 att omvärlden bidrar till Afghanistans ”säkerhet och utveckling” med 100 miljoner dollar per dag, men bara sju miljoner dollar till det civila biståndet. Men problemet är inte bara att militära utgifter tränger ut de civila ur biståndsbudgeten, problemet är också att de civila och humanitära insatserna äventyras.

DEN MILITÄRA insatsstyrkan bidrar inte till fred. Det är skolor, hälsovård, infrastruktur och arbetstillfällen som behövs. Inte fler soldater. ●

DET ÄR MEST SYND OM MIG

BISTÅND OCH SÄKERHET

Med målet att skapa trygghet för det fredliga uppbyggnadsarbete som sker i närheten av krigsskådeplatser eller där paramilitära räder genomförs, avser Sveriges regering att regelmässigt bidra med militär trupp och rådgivare. Biståndsbudgeten ska stå för kostnaderna. **Redan nu utgör militärinsatserna en större utgiftspost än det civila biståndsarbetet.** Sammanblandningen av våldsargument och utveckling av humanism och demokrati speglar en fundamental ytlighet eller okunnighet. Eller är det en maskering av en annan agenda? Erfarenheterna från Afghanistan talar för detta.

text ERNI FRIHOLT & OLA FRIHOLT
illustration SARA ELGEHOLM

Antag att statligt bistånd är en oegennyttig insats för att underlätta utvecklingen för ett lands fattiga och missgynnade folkmajoritet. Antagandet kan förvisso ifrågasättas, eftersom statligt bistånd alltid utgör en del av utrikespolitiken, som per definition är egennyttig. Låt oss alltså inledningsvis bortse från den aspekten av biståndet.

Idag har den borgerliga regeringen tagit fasta på att biståndsverksamheterna måste ske under betryggande former. Utsända och lokala biståndsarbetare får inte utsättas för risker. Därför måste också militära säkerhetsstyrkor sättas in för att garantera fredliga förhållanden. Och kostnaderna för detta ska tas ut från biståndsanslaget, eftersom biståndet sägs vara det primära intresset. Verkligheten krockar emellertid brutalt med detta resonemang. Exemplet Afghanistan belyser flera aspekter.

AFGHANISTAN ATTACKERADES ursprungligen i oktober 2001 av USA, sedan förhandlingarna spruckit mellan oljebolaget Unocal med chefsförhandlaren Muhammed Karzai å ena sidan och talibanreger-

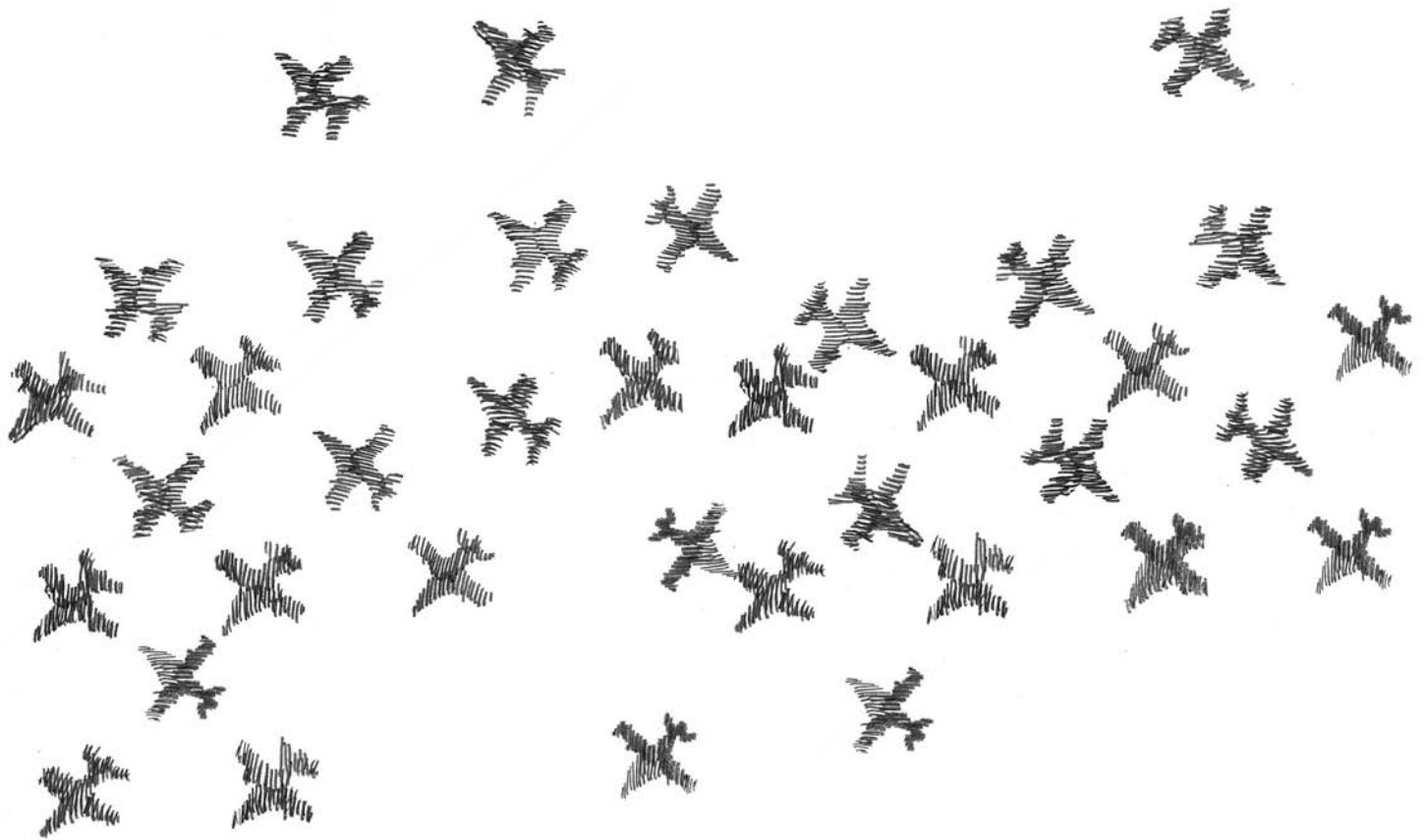
ingen i Kabul å den andra. Förhandlingarna rörde USA:s/ Unocals önskan att dra en gas- och oljeledning från centralasiatiska oljefält genom västra Afghanistan. Under förberedelserna för en invasion av Afghanistan inträffade 11 septemberhändelserna. Skulden lades omedelbart på al Quaida och Usama bin Ladin, som då befann sig i Afghanistan. Med resonemanget "den som inte är med oss stöder terrorismen" attackerades Afghanistan, sedan talibanregeringen krävt otvetydiga bevis för bin Ladins skuld till 11 septemberhändelserna och vägrat lämna ut honom i brist på sådana.

VI VET alla hur det gick. USA och Nato ockuperade landet, och under täcknamnet "Operation Enduring Freedom" inleddes en hittills resultatlös jakt på al Quaidaledaren bin Ladin och talibanledaren Mullah Omar. Natos urskillningslösa bombningar har dödat tusentals civila afghaner, mestadels bybor som knappt vet vad det hela handlar om. För amerikansk och europeisk hemmaopinion lanserades ytterligare

svepskäl för kriget. De mest osmakliga var att man skulle befria kvinnorna från tvånget att bära slöja och att demokrati kan bombas fram. Idag finns det nygamla skälet att återigen försöka stoppa opiumodlingen, som en gång effektivt stoppades av talibanregeringen. Det var före ockupationen.

Unocals chefsförhandlare Muhammed Karzai har i en låtsasdemokratisk process manipulerats fram till presidentposten och leder nu en regering som kallas Afghanistans legala regering och som nu försöker bygga upp en administration och en armé för att bekämpa talibanerna som återigen vinner i styrka.

SEDAN FN-organisationen förmått anta USA-regeringens definition av vän och fiende har FN godkänt en fredsstyrka som skulle ledas av en separat Natoenhet kallad ISAF. Till denna anslöts en svensk styrka som skulle bevara lugnet i norra delen av landet. Till en början fraterniserade svenskarna med byborna, sparkade boll med mera. Men då Natos krigföring

gick allt sämre, blev även ISAF-styrkan inlemmad i Operation Enduring Freedom och har nu i ett par år deltagit i bombningar och markanfall mot byar som påstås hysa talibaner eller al Quidaterrorister.

SAMTIDIGT PÅGÅR ett så kallat återuppbyggnadsarbete i FN:s regi och i samverkan med olika frivilligorganisationer. Här har det nu skapats en allmän misstro mot utläningar, eftersom ockupationsstyrkorna mellan bombningarna försökt göra sig populära genom att dela ut mat till civilbefolkningen. Resultatet har blivit att biståndsorganisationerna också blir beskjutna. Militären far omkring i vita bilar och skiljer inte ut sig från biståndsorganisationerna.

Hela detta system av ockupationsstyrkor i samverkan med den nyinrättade afghanska "regeringsarmén" och den civila hjälp-

verksamheten i skuggan av bombningar och markanfall är nu moraliskt bankrutt. Talibanerna blir allt talrikare och anfaller utläningar i hela landet. Omständigheten att talibanernas styrka växer från vecka till vecka utgör nu mer

än en antydning om att folket är med dem och ser dem som befriare från utländsk ockupation av både militär och civil karaktär.

Militären far omkring i vita bilar och skiljer inte ut sig från biståndsorganisationerna.

”

AV TANKEN på bistånd under trygga former blev en katastrof. Den tänkta utvecklingen av militär och civil kraft betald av biståndsbudgeten har havererat.

I det statliga biståndet till marionettregeringen Karzai ingår också ett antal svenska militära rådgivare till den soldatutbildning som bedrivs av Nato. Motivet till det svenska deltagandet förefaller vara att Sverige vill vara med och leka med de stora farbröderna med sikte på framtida

fullt kamratskap, till exempel i en EU-armé.

AFGHANISTAN KAN kanske ses som ett extremt exempel. Men ser man närmare på hur fattigdom och utvecklingsbehov uppstått och vidmakthålls i andra länder kommer man till samma slutsats. Fattigdom skapades under den koloniala epoken via utsugning, expropriering, folkfördrivning och ren plundring till nytta för europeiska kolonialmaktens industrialisering och moderna utveckling, bland annat till demokratiskt styrelseskick. Fattigdomen vidmakthålls nu av samma intressen i samarbete med lokala marionetter men i mindre synliga former. Uppror och motstånd mot världssystemet betecknas numera som terrorism i ett försök att legalisera och rättfärdiga militära ingripanden. Nu skall dessa ingripanden också förklaras vara till stöd och säkerhet för biståndsarbetet. Vilket hyckleri! ●

FN:s åtta millenniemål ska uppfyllas till år 2015. Men erfarenheten talar inte för att detta ska ske. Svenska biståndsmyndigheten Sida betonar demokratimålet. Men kan dagens icke-demokratier förvandlas på sex år från idag? Biståndsministern tycks tro det, men det är förstås bara de som anammar marknadsliberalismen som kan komma ifråga, även i dagens krisläge.

text ERNI FRIHOLT
illustration SARA ELGEHOLM

Millennie

MILLENNIEMÅLEN

1. Utplåna extrem fattigdom och hunger
2. Grundutbildning för alla
3. Förbättra jämställdheten och öka kvinnors makt
4. Minska barnadödligheten
5. Förbättra mödrahälsan
6. Bekämpa hiv/aids, malaria och andra sjukdomar
7. Säkra en miljövänlig och hållbar utveckling
8. Utveckla ett globalt partnerskap för utveckling

Se så fint vi kommer att få det i världen år 2015, om FN:s utvecklingsprogram går vägen som det är tänkt.

Alla mål har 1990 som startpunkt, sägs det i programmet, det vill säga på 25 år ska undret ske.

Det är inget fel att sätta upp och eftersträva mål, men när dessa mål är så uppenbart uppe i det blå måste vi fråga oss vem de är tänkta för?

Ska vi skjuta budbäraren, alltså FN, eller granska den uppenbara ovilligheten att satsa oegennyttigt i land efter land där marknadskrafterna styr och medmännisk-

ligheten är satt på undantag.

När Sveriges myndigheter inte ens kan hantera ett dussin romska barn som bor på en förslummad camping i utkanten av Göteborg, hur ska man då kunna drömma om att halvera världens fattigdom på 7 år från idag?

Dessutom lyfter svenska biståndsorganet Sida nu fram biståndsmål nummer åtta, nämligen "Demokrati och mänskliga rättigheter" som den viktigaste biståndsin-satsen framöver. Alla insatser är förstås viktiga i en komplicerad verklighet. Att

sätta in all kraft enbart på demokratimålet kan lika gärna fördröja som påskynda förverkligandet av millenniemålen. Eller ska Kina först bli demokratiskt? Ska till exempel Afghanistan, Albanien, Etiopien, Irak och Kosovo genast bli demokratier för att fattigdomen ska kunna halveras?

Biståndsminister Gunilla Carlsson påstår t ex att "utsikterna att förbättra mödrahälsovården är noll om kvinnor förtrycks och inte har rätt och möjlighet att i demokratiska val välja sina beslutsfattare".

Ja du kära Gunilla C: Så svenskt tänkt och så bekvämt för oss att slippa allt eget ansvar.

"Vi står upp för en syn på utveckling som ser att marknadsekonomin är det enda ekonomiska system som kan lyfta människor ur fattigdom" säger biståndsministern vidare.

Med andra ord: Räkna inte med bistånd från oss lille vän, ifall du är av annan mening. Om våra principer kolliderar med din verklighet kan vi bara beklaga.

Verkligheten i till exempel Indien är att dricksvattnet, tills för något decennium sedan betraktat som en livgivande nöd-

målen

vändighet, numera måste köpas i plastflaskor. Var hamnar FN:s miljömål då som säger: Halvera andelen människor utan tillgång till rent dricksvatten till år 2015? Och var hamnar Gunilla Carlssons stolta demokratikrav? Indien är världens största demokrati. Som dessutom helt går in för marknadsekonomi. Vatten blir då en privatägd råvara. Exemplet kan mångfaldigas.

Jag vill inte håna vår biståndsminister, bara peka på var vi hamnar med vår svenska förträfflighet och med marknadsekonomin drivkrafter som ledstjärna.

Och så helt plötsligt inträffar en global ekonomisk härdsnäla, inte anad av någon? Och allt kommer i ett nytt läge? Alla börjar se om sitt eget hus. Och vad betyder det i betraktande av Millenniemål? Kommer vi att ha råd med att "utplåna extrem fattigdom och hunger"? Kommer Gunilla Carlssons omhuldade marknadsekonomi, som nu ligger i kras, kunna lyfta sig själv i håret och de hungrande i världen ur den krisen?

De fattiga har visserligen redan levt i kris hela livet. 125 000 dör varje dag av hunger

eller enkla bristsjukdomar som just den ovan nämnda ekonomin bär största ansvaret för.

Ska vi tro att det ur den nya globala krisen ska spira nya insikter och möjligheter att tänka om? Ett alla-i-samma-båt-tänkande kanske skulle minska klyftorna mellan rika och fattiga och fokusera på basbehoven mat, rent vatten, tak över huvudet, ren luft.

Och pengarna till alla nya insikter och verksamheter tar vi förstås från militär-

budgeten. "Vapenmiljarderna till mat" skanderade vi förr.

Millenniets första decennium har dessutom av FN utropats som en freds- och ickevåldskultur för världens barn! Det är bara två år kvar av det decenniet. Bråttom alltså. Helst ska vi inte överlåta omsorgen om världens barn till bara TV-galor. ●

SIDAS BISTÅNDSMÅL I ANGIVEN ORDNING

1. Ekonomisk tillväxt för minskad fattigdom
2. Hälsa och utbildning
3. Naturresurser och miljö
4. Humanitärt bistånd, fred och säkerhet
5. Ekonomiska reformer
6. Stöd genom enskilda biståndsorganisationer
7. Forskning
8. Demokrati och mänskliga rättigheter

Bistånd som krigsföring

– vem hamnar i skottlinjen när biståndet militariserar?

Det svenska försvaret har lagts om till ett insatsförsvaret. Svenska insatser utomlands har börjat kallas militärt bistånd och den svenska alliansregeringen verkar internationellt för att militära insatser ska betecknas som bistånd och kunna räknas in under biståndsbudgeten. Vad innebär det för Sveriges plats i världen och för kampen mot världsfattigdomen om en procentdel för bistånd ska gå till militära insatsstyrkor istället för till hälsovård, skola och utvecklingsprojekt?

text CAROLINE RUNESDOTTER, ANNA-LISA BJÖRNEBERG & INGRID TERNERT

Tom Heyman, före detta moderat riksdagsledamot, flitig debattör i försvarsfrågor, **Pål Jonsson**, politiskt sakkunnig i försvarsdepartementet, knuten till Forsvarsrets Forskningsinstitut och **Jan Öberg**, Freds- och konfliktforskare samt grundare och direktör för Transnationella Stiftelsen för Freds- och framtidsforskning, TFF, deltog i en diskussion på ett seminarium om insatsförsvaret och bistånd i Göteborg.

TOM HEYMAN började med att ge en tillbakablick till 1989 då Berlinmurens föll och Warsawapaktens upplöstes. Det följdes av Sovjetstatens upplösning och den ryska armén drogs tillbaka från Central-europa.

– Då borde Nato – som skapades 1949 som ett skydd mot Sovjetstaten – också ha avvecklats, men så skedde inte. Nato-fördraget omförhandlades inte, men det omdefinierades.

Vad det innebar förklarar Tom Heyman: – Europa var inte längre begränsande och försvaret var inte längre huvuduppgiften. Angreppskrig blev möjliga för Nato, var som helst i världen. Den nya tolkningen utnyttjades för första gången i kriget mot

Serbien.

DET HÄR fick konsekvenser i Sverige. När kalla kriget upphörde blev invasionsförsvaret omodernt över en natt. I Sverige letade både militärer och politiker efter ljus och lycka efter nya uppgifter. Man fann dem i detta nya Nato-förband. Och eftersom Sverige inte längre behöver försvaras, ska nu hela krigsmaktens verksamhet koncentreras på utlandsstyrkan. Och för Sveriges del innebär det att vår utrikespolitik definierades om:

– Från att delta i ”FN-ledda operationer” till det mer vaga begreppet FN-liknande. Inte heller bara fredsbevarande utan även fredsframtvängande. I det fredsbevarande arbetet krävs samtycke från alla parter i en konflikt. I fredsframtvängande tar man aktiv ställning i ett inbördeskrig, vilket är något helt annat.

– Den centrala frågan blev aldrig ens föremål för debatt, konstaterar Tom Heyman. Skall Sveriges försvar trygga säkerheten för Sverige? Eller skall Sverige delta militärt i olika stormaktskonflikter runt om i världen?

HEYMAN HÄVDAR att militärt deltagande i civila hjälpinsatser är hopplöst ineffektivt. Beväpnade soldater är inte trovärdiga som hjälparbetare och beväpnad trupp under längre tid i ett främmande land blir förr eller senare betraktad som en ockupationsarmé och nämner Tchad som ett bra exempel på en TV-konflikt.

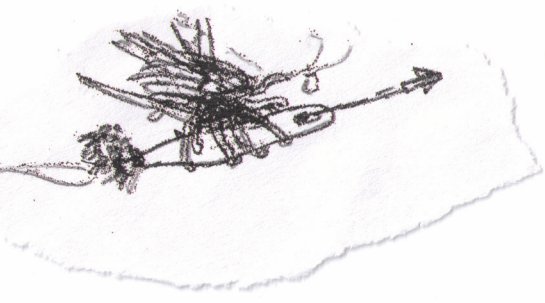
– Hjärtskärande bilder på svältande och lemlästade flyktingar skapar ett politiskt tryck – något måste göras. Och så skickas ett par hundra svenskar iväg för att bo i Saharas öken i luftkonditionerade tält under några veckor. Konflikten i Sahara mellan nomadiserande araber och bofasta svartar har funnits i många hundra år. Den har förvärrats av en svår torka som drabbar det primitiva jordbruket och nyupptäckta oljefält som skapar fler kolliderande intressen. Dessutom samarbetar vi med den gamla kolonialmakten Frankrike som har egna oljeintressen att bevaka gentemot Kina.

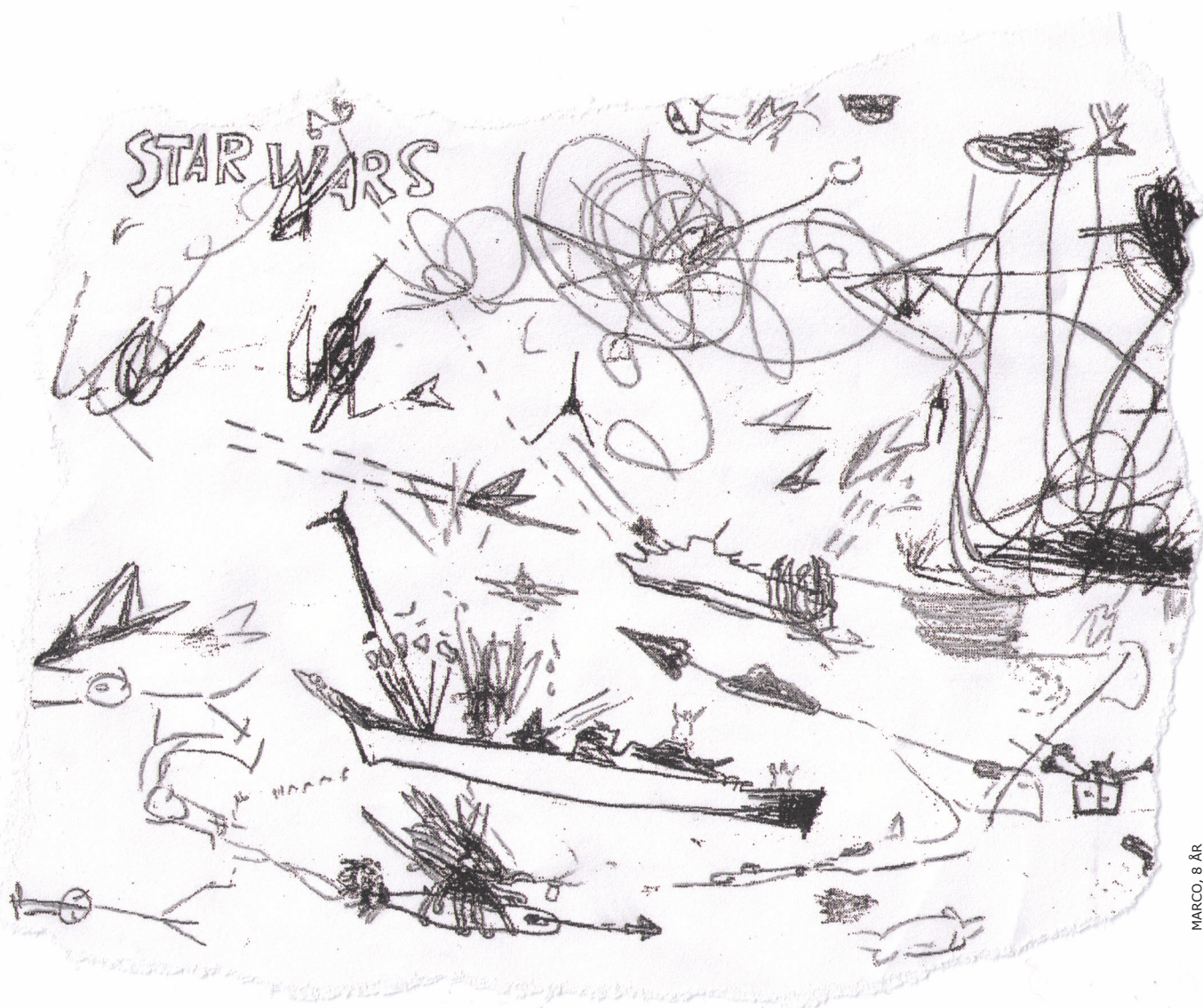
Den Natoleda ISAF styrkan försöker skapa ordning bland de krigsherrar som ingick i den Norra Alliansen. Även här spelar oljan en central roll.

– När ett amerikanskt bolag planerade en oljeledning från norra gränsen till Pakistan var den amerikanska förhandlaren samma Karzai som nu lite skämtsamt kallas för ”borgmästaren i Kabul” och som försöker styra i skydd av amerikanska säkerhetsvakter.

Tom Heyman säger att han ser de enorma satsningarna på krigsmaterial som det största hotet mot hoppet om en fredligare värld. Nya sofistikerade förstörelsevapen skapar ingen trygghet, folk behöver drägliga sociala förhållanden, rent vatten, mat och tak över huvudet.

PÅL JONSSON har varit politiskt sakkunnig

MARCO, 8 ÅR

på försvarsdepartementet, han är också knuten till Försvarets forskningsinstitut. Han är moderat politiker, ersättare i riksdagen och aktiv i kommunpolitiken. Han anser att vi måste förberedas för att ta konsekvenserna av våra internationella militära insatser.

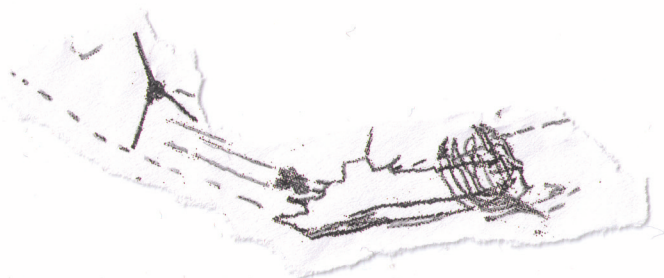
– De opinionsmätningar som Styrelsen för psykologiskt försvar har gjort visar på ett hyfsat högt stöd där 55 procent av befolkningen är positiva till en ökad internationalisering, säger Pål Jonsson och fortsätter, men jag tror att vi är relativt dåligt förberedda på att ta ett större skadeutfall.

Skadeutfall, som Pål Jonsson talar om är ett nyord i svenskan. Ordet syftar på sårade och dödade soldater och att förberedas för skadeutfall är att öka acceptansen att svenska soldater skadas och dödas i krig. Där återstår mycket att göra för Sveriges del. Pål Jonsson nämner Kanada som exempel:

– Vi kan bara jämföra med Kanada som på ett år förlorat över 70 personer i Afghanistan. Sverige och Kanada har en del politiska likheter, eftersom båda är miljömedvetna och har ett starkt stöd för FN-modellen. Jag tror vi har en hel del att förankra som gäller insatsförsvarets nya inriktning.

DAREMOT HAR det länge funnits stöd för försvarspolitik, menar Pål Jonsson, och förklarar det med att det är traditionerna efter det kalla kriget som ger styrka.

Vad innebär då omläggningen av försvaret? Den ena dimensionen är besparingar inom materielförsörjningen. Pål Jonsson nämner besparingar på 2 miljarder inom där Sverige redan lägger 18 miljarder och är det land som lägger störst andel där. Men den andra dimensionen av omläggningen gäller internationella insatser och där är det inte fråga om några neddragningar. På sikt ska styrkan öka till 2.000 man och anslaget för detta öka från 0,5 till

3,5 miljarder. Och här ska också inriktningen ändras.

– Ingen utveckling utan säkerhet och ingen säkerhet utan utveckling. Integrera inte bistånd med militära insatser utan öka istället koordineringen mellan bistånd och militär insats. Däremot ska man inte blanda ihop rollerna, säger Pål Jonsson, inga militärer skall dela ut matpaket.

FREDS- OCH konfliktforskaren Jan Öberg har erfarenhet från flera områden där militära insatser satts in. Det har inte bidragit till fred. Han nämner Bosnien, det är bara en fråga om tid innan Bosnien stör tar samman. Kosovo, det är inte fred i Kosovo det är etniskt rent och kommer att vara ännu renare om några månader. Det är inte fred i Makedonien. Det är inte fred i Somalia, inte i Irak inte i Afghanistan. Militära lösningar för fred är helt enkelt inte så lyckade.

Frågan är då om svenska insatsstyrkor kan bidra till fred och försoning - och om militära insatser skapa fred, utveckling och demokrati? Det nya svenska insatsförsvaret ska kunna sättas in i fredsframtvängande uppdrag på olika platser i världen. En sida av övergång till insatsförsvaret är att vi inte längre behöver alla värnpliktiga soldater.

”Förr beväpnade vi soldater, idag bemannar vi vapen”, säger freds- och konfliktforskaren Jan Öberg. Högteknologin driver fram de krig vi ser idag, där de som dödar inte själva behöver

uppleva konsekvenserna av sina handlingar.

OCH HUR är det då med den svenskproducerade militära högteknologin? Öberg citerar Sydsvenska Dagbladet som 6 mars 2008 har som rubrik över en hel sida: ”USAs invasion i Irak lyfter svensk vapenexport.”

– Den svenska vapenexporten är uppe i nästan 10 miljarder kronor, konstaterar Öberg, och Sverige har blivit den åttonde största vapenexportören på senare år.” På tio år har värdet av vapenexporten tredubblats. Den verkligt stora ökningen av vapenexporten sammanfaller i tid med USAs invasion av Irak år 2003.

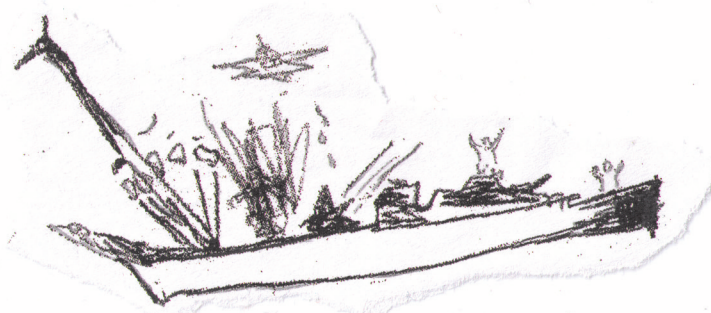
ENLIGT RIKSDAGENS riktlinjer bör svenska företag inte sälja vapen till länder som är i väpnad konflikt. Men när pre-

sident George W. Bush beordrade invasionen av Irak för fem år sedan, antog den svenska regeringen ett uttalande att vapenexporten skulle fortsätta, eftersom det skulle skada Sveriges ekonomiska och strategiska intressen att stoppa den.

– Dödandet i Irak som nu är uppe i en miljon människor efter tidigare en miljon döda i ekonomiska sanktioner, är Sverige medskyldig till.

Och hur är det då med EU? Jan Öberg hänvisar till Lissabonfördraget:

– Det framgår alldeles klart att Nato är vår samarbetspartner och inte FN. FN talar man med, men samarbetar gör man inte med FN. EU har inte någon fredsakademi, och då inte heller människor som är tränade i att professionellt förstå fred, konflikt och försoning eller något annat som är viktigt i konflikter. ●

Svenska insatsstyrkor

– komplement eller på kollisionskurs?

Den svenska försvarsmakten har reformerats. Färre soldater utbildas, samtidigt som fler rekryteras för internationella insatser. Är de svenska militära insatserna ett bistånd till utveckling och demokrati? Eller deltar vi i ökande grad i ett stormaktsspel för att säkra marknader och resurser?

text **CAROLINE RUNESDOTTER**

På ett andra seminarium om insatsförsvar och bistånd redogjorde författaren och journalisten **Mikael Nyberg** för hur avvecklingen av neutralitetspolitiken gått till. Som han ser det är det frågan om ett medvetet skifte att gå från invasionsförsvar till insatsstyrkor. När det gäller internationella insatser ställer Sverige idag inte ens FN-mandat som krav för att delta.

Gradvis har Sverige dragits allt djupare in i samarbetsprojekt inom Nato. Numera är de svenska operativa systemen omställda till Natostandard och Sverige är med i militärt samarbete genom medlemskapet i EU och har deltagit i flera Natooperationer.

HUR KUNDE det gå så snabbt? Massmedierna har hejat på genom okritiska reportage och låtit talesmän från försvaret kommentera olika händelser, menar Nyberg. Men det finns också en tilltagande symbios mellan krigsmakt och massmedia, bland annat genom att journalister rekryteras till försvar eller militärindustri.

I 1998 ÅRS försvarsbeslut står att vi inte i förväg bör beblanda oss med stormakter som kan dra in oss i konflikter. Folkrättens förbud mot angreppskrig har börjat åsidosättas till förmån för försvar av mänskliga rättigheter. Det är inte nytt, som exempel ur historien tar Nyberg upp kolonisering av Afrika som motiverades med att få slut på slaveriet. Det handlar inte om rättsordning utan öppnar för godtycke och vägleds av det egna intresset.

Dessutom är det tveksamt om rätten att intervensera i andra länder för att skydda mänskliga rättigheter gäller alla.

HISTORIKERN **Lennart Palm** varnade för att svenska styrkor kan befinna sig i krigshandlingar mot Iran inom ett halvår. Det område där svenska soldater finns gränsar till Afghanistan och den svenska styrkan är under amerikanskt befäl inom ISAF. Bland Barack Obamas rådgivare finns flera notoriska hökar inom utrikespolitiken och den amerikanska strategin gentemot Iran kan lätt leda till konflikt.

Det svenska biståndet till Afghanistan har ökat med den senaste truppförstärkningen och ett åtagande på lång sikt som Sverige har; att bidra till kostnaderna för ett jättetransportplan, C17. Det betyder att den militära andelen av biståndet till Afghanistan ligger på mellan 70 och 79 procent. Det civila följaktligen bara i bästa fall 30 men kan också vara så litet som 21 procent. Den militära andelen ökar hela tiden, konstaterar Palm. Men det räcker inte, biståndet till mat och bostäder har halverats. Det civila biståndet går istället till demokratibistånd, det vill säga rådgivare, konsulter för bland annat journalistutbildning, uppbyggnad av rättsväsende och polis.

DEN NORSKE fredsaktivisten och fredsforskaren **Alexander Harang** påtalade att det som är speciellt med Norge är att det civila ska vara lika stort som det militära. Norge är ensamt om en sådan bestämmelse, men likafullt är militarisering av bistånd ett problem även i Norge. De civila bidragen till Afghanistan är en stor del av krigföringen och militariseringen av bistånd ger en förklaring till de moderna krigens natur.

VAD MENAR vi då med militarisering av bistånd? Det kan vara när bistandsmedel täcker militära insatser, när utvecklingsarbete används i en konflikt för att stärka ena sidan och när biståndet ingår i den militära strategin för att uppnå ett gemensamt mål. Det är fråga om en doktrinutveckling som kopplar ihop bistånd och krigföring. Den utveckling vi ser nu, startade i Bosnien på 1990-talet, berättar Alexander Harang.

Han har gått igenom biståndet från flera västländer och har sett hur de styrt över och ökat biståndet till länder där de själva ingår i en konflikt. Det är modern krigföring, konstaterar Harang. Med enbart makt vinner man inte krig, för det gäller att vinna hjärtan och själar, "harts and minds". Och de samhällen man bygger är militära stater efter västlig modell, inte så avlägset från den strategi som tillämpades under Romarriket.

HUMANITÄRT bistånd följer vissa överordnade principer: Det ska se till mänskligt lidande som det primära, inte välja sida, vara opartiskt och ge bistånd utan hänsyn till kön, ras, religion, politisk åskådning eller annat. Allt detta är otänkbart i fallet Afghanistan, konstaterar Harang. Men där är det i kampen om harts and minds som utvecklingshjälpen ska vinna kriget. Jenny Anderberg från Svenska Afghantankommittén och Minja Peuschel från Rädda Barnen bidrog slutligen med att ge en bild av hur bistandsarbetet ter sig konkret i den afghanska byn eller på flyktinglägret i Darfur, där fysiskt våld i olika former är ett genomgående problem. ●

brustna förhoppningar

– ett fotoreportage av Lars Eklund

Situationen i dagens Afghanistan känns hopplös. Sju år efter talibanregimens fall har utvecklingen gått totalt i stå. USA:s invasion av landet hösten 2001 välkomnades faktiskt av de flesta afghaner då den medförde förhoppningar bland flyktingar om att kunna återvända till hemlandet och utsikter till politisk stabilitet. En konstitutionell process drogs i gång, parlament och president kunde väljas. Omfattande biståndsprojekt initierades exempelvis på utbildningsområdet.

När jag och min kollega Staffan Lindberg besökte Kabuls universitet i december 2003 brann ännu glöden bland professorer som återvänt från exiltillvaro runt om i världen, de kvinnliga studenterna hyste ingen rädsla inför att gå utan burkha, och det fanns en optimism inför framtiden. Jag kunde också själv obehindrat vandra runt i Kabuls centrum och i dess myllrande basarer, och möta den respekt, gästfrihet och vänlighet som afghaner i alla tider gett uttryck för gentemot främlingar.

I DAG VORE en sådan promenad dumdristig. Självordsbombare och talibanska milismän slår till var som helst och mot vem som helst som förknippas med de amerikanska och europeiska ockupanterna. För så mycket har stämningsläget svängt. Till och med Svenska Afghanistankommitténs personal som gjort så mycket positivt i landet och som verkat där under alla olika regimer de senaste 25 åren tvingas frukta för sin säkerhet.

Den amerikanska krigsföringen med dess inriktning på militära lösningar och bomber som ofta skördar civila liv, liksom en sviktande vilja från det internationella samfundets sida att stödja den politiska processen i landet, har medfört att den positiva utvecklingen som kunde upplevas 2003 i dag är helt borta. Regeringens kontroll över landet är begränsad till städerna och är dessutom beroende av att de förhatliga krigsherrarna återgetts sina positioner. Talibangerillan rör sig obehindrat på landsbygden och har dessutom anammat moderna terrormetoder från al-Qaida.

PÅ DET SOCIALA området har det också skett en återgång. Kvinnoaktivister och människorättskämpar som framträdde flitigt åren efter 2001 tvingas numera åter vakta sina tungor i ett läge där den enda lösning som på allvar diskuteras kring hur säkerhet och stabilitet ska kunna återställas i Afghanistan går ut på nödvändigheten av att regeringssidan förhandlar med talibanerna och söker en politisk kompromiss med dessa.

Välkommen in & avrusta

I strid mot svensk lagstiftning exporterar Sverige vapen både till diktaturer och till länder som befinner sig i krig. Fem personer från nätverket Ofog har tröttnat på att vänta på att dialogen med vapenföretagen ska leda till en lösning. I mitten av oktober tog de saken i egna händer.

text & foto ELSA LETH

"Klockan 02:35 natten till torsdagen den 16 oktober bryter sig Anna "Alvin" Andersson och Martin Smedjeback från Avrusta-kampanjen in på vapenfabriken Saab Bofors Dynamics i Eskilstuna och gör ett tjugotal granatgevär av typen Carl Gustaf obrukbara genom att hamra och rispa på dem. Efter att själva ha ringt polisen grips de klockan 03:20."

En vecka senare möter jag Alvin utanför Viktoriahuset på Linnégatan i Göteborg. Där har Ofog – för en kärnvapenfri och demilitariserad värld en lokal, men Alvin har ingen nyckel med sig, så vi fortsätter högre upp i huset och lånar en soffa. Överhuvudtaget är det en del som Alvin inte har just nu. Telefonnummer, till exempel. De raderade hon från sin mobil strax före det att hon och Martin tog sig in på Saab Bofors Dynamics anläggning i Eskilstuna för sin avrustningsaktion. Hon hade även sagt upp sin bostad för att hon räknade med att sitta bakom lås och bom ett tag. Så blev dock inte fallet. Hon och Martin släpptes snart ur häktet och något datum för rättegång har ännu inte spikats. Just nu bor Alvin hos en vän.

– Det känns ganska överkligt att det hände överhuvudtaget, säger Alvin. Jag var inställd på att aktionen inte skulle lyckas.

"Samtidigt tar sig Catherine "Cattis" Laska och Pelle Strindlund in på BAE Systems på Bofors industriområde i Karlskoga. Där placerar de en skylt på en dörr in till vapenfabriken: "I denna fabrik tillverkas vapen som används i krig - avrustning pågår", innan de beger sig in för att hamra och rispa på fälthaubits 77B, en modell som blev känd i mutskandalen vid vapenexporten till Indien på 80-talet. De hamrar och rispar också på vapendelar som enligt skyltning är på väg till Indien och USA, innan vaktare kommer till platsen och griper dem båda."

– Det säger sig självt att man inte kan ta sig in i en vapenfabrik, säger Alvin. Men vi hade införskaffat den största och dyraste kofot som finns och de tillverkar ju sådana för att man ska kunna ta sig in.

Alvin och Martin försökte bryta upp en dörr i en kvart innan de hittade ett fönster där de tog sig in. Väl inne hamrade de och rispade på delar till de granatgevär som Sverige exporterar till den nordamerikanska armén och som används i Irak och Afghanistan. När de tyckte att de gjort en rejäl avrustning beslöt de sig för att ringa polisen.

– Vi ringde för att de skulle veta vilka vi var, att vi var ickevåldsliga och väntade på dem, så att de inte skulle behöva göra en jätteinsats och för att de inte skulle behöva vara rädda när de gick in.

"Gruppens femte medlem Annika Spalde bjuder in pressen och gör ett offentligt försök att ta sig in på Boforsområdet vid lunchtid på torsdagen för att fortsätta avrustningsaktionen. Hon mötas dock bort av polis och meddelar då att hon "får lov att återkomma vid ett senare tillfälle."

– Jag tror att alla olika typer av metoder behöver kombineras, säger Alvin. Alltifrån att påverka politiker och hålla föreläsningar till att göra konkreta aktioner. Både jag personligen och nätverket Ofog jobbar med hela det spektrat.

Alvin har på olika sätt varit engagerad för fred sedan 2002 då hon kom i kontakt med Ofog, som är ett oberoende nätverk utan registrerade medlemmar eller styrelse. Det är de som för tillfället är aktiva som tar initiativ till aktiviteter och aktioner och som också tar beslut. Nätverket har lokalgrupper i Göteborg, Malmö och Stockholm, samt några olika arbetsgrupper.

– För mig började det med kärnvapenfrågan. Det kändes så absurt stort och viktigt att uppmärksamma att vi i Europa har massförstörelsevapen. Att de finns, att man hotar med att använda dem och till och med förnyar dem.

"Anna "Alvin" Andersson och Martin Smedjeback släpps på torsdagskvällen men är fortsatt misstänkta för grov skadegörelse."

I rättsprocessen kommer vi att argumentera både etiskt och juridiskt för det nödvändiga i att gripa in och förhindra att människor dödas. ”

Kampanjen Avrusta är en del av nätverket Ofog, som 2007 lanserade en kampanj med påverkansarbete och civil olydnad mot den svenska vapenexporten till krig och diktaturer. Ett femtontal medlemmar är för närvarande åtalade för bland annat ickevåldsliga aktioner vid Boforsföretagen i Karlskoga och ytterligare ett tiotal väntar på åtal. Avrusta fokuserar på att handgripligen avrusta vad de kallar en ohållbar och oetisk svensk vapenexport.

– Vi kommer att åtalas för grov skadegörelse, men jag hoppas att den grova skadegörelse som svenska vapen orsakar i världen kommer att uppmärksammas, säger Alvin. I rättsprocessen kommer vi att argumentera både etiskt och juridiskt för det nödvändiga i att gripa in och förhindra att människor dödas.

”Catherine ”Cattis” Laska och Pelle Strindlund häktas på fredagseftermiddagen.”

Månaderna innan aktionen var en intensiv planeringsperiod för de fem i gruppen. De köpte in verktyg, tog reda på var fabriken låg och vilka vapen som tillverkades. De förberedde sig mentalt och hade viktiga grupprocesser.

– Det kändes både absurt och läskigt att vara i en fabrik full med vapen som jag tidigare bara sett på tv. Det var en jättestor känsla att förstöra dem så att de inte kan användas.

När polisen väl kom för att hämta Alvin och Martin stormade de ändå in med dragna vapen, men insåg snart att de kunde ta det ganska lugnt.

– Medan några av dem kollade igenom hela fabriken diskuterade vi vapenexport och människors skyldigheter och ansvar med dem som var kvar och vaktade oss, berättar Alvin.

Samtidigt hade vi telefonkontakt med gruppen i Karlskoga och visste att de var inne på fabriken där.

SVENSK VAPENEXPORT

Under 2000-talet har Sverige exporterat vapen till 67 länder. Sveriges ligger på andra plats på listan över länder som exporterar mest vapen per invånare, efter Holland.

Enligt regeringens riktlinjer för försvarsmaterielexport bör Sverige inte exportera vapen till länder i krig eller till länder som omfattande och grovt bryter mot mänskliga rättigheter. Ändå exporteras vapen till länder som systematiskt bryter mot mänskliga rättigheter, som till exempel Saudiarabien och Bahrain, samt till länder som för angreppskrig, som till exempel USA.

Sedan USA:s invasion av Irak har den svenska exporten av vapen till amerikanska armén mer än fördubblats. Till kriget bidrar Sverige bland annat med granatgeväret ”Carl Gustaf”, pansarvärnsvapnet ”AT4”, granaten ”Excalibur” och kikarsikten till maskingevär. Excaliburgranaten utvecklades tillsammans med den amerikanska armén specifikt för just Irak. 600 miljoner kronor från svenska skattepengar har satsats på projektet.

KÄLLA: OFOG

"Natten mot lördag grips Annika Spalde inne på Bofors industriområde i Karlskoga efter att ha klippt en öppning i stängslet och gått in för att fortsätta avrustningen. Hon släpps runt klockan sex på morgonen men är fortsatt misstänkt för skadegörelse och olaga intrång alternativt brott mot lagen för skydd av samhällsviktig anläggning."

I Karlskoga har Ofog under flera år fört en dialog med polisen, Bofors företagsledning, kommunledningen, fackföreningar med flera. Inför alla aktioner som de gör förbereder de sig med olika typer av ickevåldsstrategiska övningar.

– Vi har varit väldigt tydliga med vad vi vill uppnå, att vi är ickevåldsliga, att vi inte är aggressiva och att vi inte springer iväg när polisen kommer. I Eskilstuna har vi inte arbetat lika mycket tidigare.

Efter den 16 oktober vill Bofors i Karlskoga tyvärr inte ha någon dialog längre.

I rättsprocesserna kommer gruppen att hävda nödvärn; att de agerat för att rädda liv.

– De vapen som vi avrustade i Eskilstuna och Karlskoga skulle inom en snar framtid ha använts av den amerikanska och den indiska armén för att orsaka skada och död.

Alvin har inga höga tankar om att det kommer att gå igenom, men på sikt tror hon på en förändring av rättsväsendet.

– I Storbritannien har människor frikänts på dessa grunder, men aldrig i Sverige, vad jag vet.

"Vid elvatiden på lördagsförmiddagen omhändertogs Anna "Alvin" Andersson och Martin Smedjeback utanför Saab Bofors Dynamics område utanför Eskilstuna när de är på väg att på nytt ta sig in på området. De förklarar precis vad de har tänkt göra och hålls då av polisen fram till kvällen, då de åter sätts på fri fot."

Såhär en vecka efteråt har Alvin semester, men snart ska hon lägga upp planer för framtiden.

– Jag kommer att fortsätta jobba mot Sveriges försäljning av

vapen till länder i krig och till diktaturer.

Alvin är sugen på att hålla workshops och föreläsningar, och på att peppa folk att vara aktiva.

– Oavsett vilken sakfråga människor brinner för är det viktigt att vi fortsätter kämpa och tror på en förändring. Jag är övertygad om att vi förändrar världen och att vi kommer att lyckas.

Att inte alla kan tänka sig att riskera fängelsestraff tycker inte Alvin är något problem.

– Det viktiga är att folk engagerar sig på de sätt som känns meningsfulla för dem. Sedan funkade det rent praktiskt för mig att sitta i fängelse. Jag tror att jag ska passa på att lära mig arabiska och läsa mycket.

"På natten återvänder Anna "Alvin" Andersson och Martin Smedjeback till Saab Bofors Dynamics för att göra den aktion som de hindrades från att utföra under dagen. De klipper tre öppningar i stängslet och hänger upp skyltar med texten: "Här tillverkas vapen - välkommen in och avrusta Därefter lämnar de en del brev med en inbjudan till dialog med de anställda och sedan ringer de polisen, som kommer till platsen och griper dem båda. På söndagsmorgonen släpps de för tredje gången, misstänkta för ännu ett fall av skadegörelse och olaga intrång/brott mot lagen för samhällsviktiga anläggningar."

Sin inspiration får Alvin från alla människor runt om i världen som kämpar, säger ifrån, sätter sig på tvären och förändrar, både idag och i historien. Alla rörelser och individer som gör något för att skapa en bättre värld. Men hon känner också att hon har ett ansvar som hon inte kan välja att bortse från.

– Jag har möjligheten att påverka mitt samhälle, för jag har turen att leva i Sverige, och då tycker jag att det är mitt ansvar att försöka göra det.

Alvin tror på fredlig konflikthantering och global rättvisa som strategier för att skapa säkerhet och fred. Hon tror på ickevåld som aktiv metod för att förhindra och lösa konflikter.

De senaste somrarna har Ofog arrangerat ett fredsläger i Karl-

En film från aktionen finns upplagd på kampanjens hemsida avrusta.se. Där går det också att skriva på ett upprop för avrustning av svensk vapenexport.

skoga och i samband med det haft många givande diskussioner. Ett argument mot Ofogs arbete som Alvin har mött är att militär och vapen är nödvändigt för att skapa säkerhet.

– Men våld och militära lösningar har använts länge. Uppenbarligen har det inte funkat.

Ett annat argument är att de bryter mot den svenska lagen och att det aldrig kan vara rätt.

– När vi bryter mot lagen gör vi det öppet och som en sista åtgärd. Vi står för vad vi gör och argumenterar för det. Civil olydnad – att öppet bryta mot en lag för att förändra orättvisor – har använts i historien och lett till de rättigheter vi har idag när det gäller rösträtt och lika värde. Idag ser vi det som självklarheter att människor då bröt mot lagar som vi nu är övertygade om var fel.

– På samma sätt hoppas jag att människor i framtiden kommer att tycka att det var rätt av oss att försöka hindra att människor dödades av svenska vapen runt om i världen.

”Den 5 november döms Catherine ”Cattis” Laska och Pelle Strindlund till tre månaders fängelse och 220 000 kronor i skadestånd i Karlskoga tingsrätt. Anna ”Alvin” Andersson och Martin Smedjeback inväntar fortfarande rättegång”

– Vi kommer att påverka, säger Alvin.

Dels förstörde vi i Eskilstuna 14 granatgevär som inte kommer att användas. Dels genom att vi väcker debatt och har möjlighet att påverka opinionen. Kampanjen Avrusta är en del i en större fredsrelse och måste ses i kombination med allt annat arbete som görs hela tiden, både inom Ofog och i en bredare fredsrelse i Sverige och i världen. ●

OFOG SVARAR

Vad är fel med den svenska vapenexporten?

Världen blir en osäkrare plats för varje vapen som tillförs den. Sveriges export bidrar till en upptrappning av konflikter och en ökad militarisering. Det bästa försvaret är en rättvis världsordning. Världens länder lägger varje år ner stora summor pengar på militära utgifter, samtidigt som tusentals dör av underernäring varje dag och hundratals miljoner saknar tillgång till grundläggande sjukvård. Mer energi borde satsas på att utveckla ickevåldsliga konfliktlösningsmetoder. Vapenexport står i motsättning till de svenska utrikespolitiska målen och strategierna för global utveckling. Exporten skadar vidare Sveriges trovärdighet i fredspolitik. Det är omöjligt att vara både vapenhandlare och fredskämpe. De svenska riktlinjerna för vapenexport följs inte, samtidigt som olika samarbetsavtal luckrar upp de på pappret restriktiva lagarna. Vapenaffärerna behöver vara offentliga och öppna för kritik. På samma gång måste uppluckringen av regelverket förhindras.

Civil olydnad – att öppet bryta mot en lag för att förändra orättvisor – har använts i historien och lett till de rättigheter vi har idag när det gäller rösträtt och lika värde. ”

Kvinnor och verkliga krig

– våldtäkter, media och våldsam maskulinitet

Krig, krig och mera krig. Varje dag matas vi med rapporter om väpnade konflikter. Krigets Irak, Afghanistan, inbördeskrig i Kongo-Kinshasa, ockuperat Palestina, Georgien. De som inte redan har tappat tron på mänskligheten är väl förmodligen på god väg. Är det någon som orkar bry sig längre?

text **HANNA WEBER VERNÉT**
illustration **MADELEN ELIASSON**

Den nordamerikanska filosofiprofessorn Kelly Oliver skriver att verklighet och fiktion idag vävs samman på ett sätt som gör det svårt för oss att sälla bland mediebilderna och sortera intrycken. Med ny teknologi har krav på snabbhet ökat, där principen att publicera först blivit viktigare än att granska sanningshalten i reportagen. Journalister på uppdrag i krigsdrabbade områden har också i allt större utsträckning blivit en del av krigsmaskineriet. De färdas med militären och blir på så vis ofta indragna i direkta stridigheter, vilket leder till att de förlorar den distans som är en förutsättning för att ge oss bakgrundsinformation och skapa förståelse, ge oss det större sammanhanget. Det har istället skett en individualisering i rapporteringen. Dessutom uppstår en uppenbar partiskhet då journalisters arbete begränsas, och ibland till och med registreras, av den nations militär som de färdas med. Det har ju stor betydelse vem som är avsändaren till artiklar, och tv-reportage om de krig som pågår. Vilka intressen ligger bakom att skildra exempelvis kriget i Irak som ett befrielsekrig?

DET FINNS också en tendens att på tv-nyheterna visa samma bilder om och om igen, vilket ger oss en känsla av att händelser utspelar sig här och nu varje gång. Journalisten Susan Faludi skriver om fallet

med attacken mot World Trade Center – där bilderna av de rasande tornen kabla- des ut i princip varje dag i flera veckors tid efter att själva händelsen ägt rum – att det var ”som om upprepning skulle kunna ersätta förståelse” för det inträffade.

Den här typen av nyhetsrapportering, med snabba klipp och en känsla av att kriget händer här och nu, i kombination med en populärkultur som älskar våld och action på film, på foto och i tv bidrar till en känsla av tom empati, och sammanblandning av fiktion med verklighet, hos tittarna. När vi sitter framför burken en vanlig vardagskväll så kan vi först se nyheter med inslag från krigets Irak, några minuter senare komma in i en reklamfilm för försvarets nya kampanj för att värva soldater, för att någon minut efter det se hur Arnold Schwarzenegger smackar på fienden i någon film.

KELLY OLIVERS analys av våra reaktioner inför krigsbilder handlar i första hand om USA, och dess våldskultur, som hon också menar har inneburit en infantilisering genom att människor i viss mån slipper ta ansvar för sina handlingar. Sverige är ju med europeiska mått mätt en USA-vurmande nation i fråga om populärkulturellt inflytande – vi importerar filmer, musik, kläder och varumärken. Alltså är det inte helt långsökt att denna teori även

går att applicera på vårt avlånga lilla land ifråga om hur vi reagerar i tv-soffan. Nog sitter vi ofta med gråten i halsen när vi ser bilder från krigsdrabbade områden, känner medlidande med de människor som förlorat sina kära, men känslan av uppgivenhet är den som oftast stannar kvar inom oss när tv:n stängts av.

TILLBAKA TILL verklighetens krig. Alla väpnade konflikter har sin specifika orsak och sitt specifika uttryck, och sitt egna sätt att brutalt mörda, våldta och lamslå människor. Men det finns en gemensam nämnare och det är att dessa äger rum i en värld där patriarkala strukturer råder, där en maskulinitet som är våldsam premieras och rentav hyllas.

När det nu också är så att massvåldtäkter som en del av krigsföringen ökar – exempelvis i Kongo där kvinnor systematiskt våldtas av polis, militär och milisgrupper på ett synnerligen brutalt vis – så är det essentiellt att diskutera manssamhället, och den våldskultur som detta inbegriper. Ett krig betraktas idag officiellt som över när soldaterna (männen) slutat döda varandra – men i efterdyningarna i de attackerade samhällena är vanligt att kvinnor utsätts för våld och våldtäkter i mycket högre grad än i fredstider. Det är ett krig mot kvinnor som fortsätter när det ”riktiga” kriget är slut. Kvinnor lever alltså

Ett krig mot kvinnor fortsätter när det "riktiga" kriget är slut. ”

farligt och osäkert även i så kallade fredstider.

ATT VÅLD mot kvinnor i krig ökar visar bland annat Unicef:s rapport om situationen för kvinnor och barn i konfliktområden i Afrika som publicerades i våras. Massvåldtäkter har förekommit i krig, och efter, sedan lång tid tillbaka. Under andra världskriget så våldtogs tyska kvinnor av ryska soldater, i det forna Jugoslavien så blev kvinnor våldtagna (bland annat av soldater i FN:s "fredsbevarande styrkor"), och idag i Burma våldtas kvinnor och barn, liksom i Kongo-Kinshasa och på andra platser. Dessutom finns det förmodligen ett stort mörkertal. Våldtäkter i krig har ofta utmålats som en olycklig bieffekt, medan det egentligen är en militär strategi. Det handlar om att utföra massvåldtäkter som krigsföring, för att förnedra en nation, eller ett folk. Kvinnan görs till symbol för jorden och nationen, och hon betraktas också som mannens ägodel. Att våldföra sig på henne blir därför ett sätt att vanära den andra mannen och den andra nationen.

VÅLDTÄKTER MÅSTE uppmärksammas i större utsträckning, både i verkligheten och i media, politiskt och internationellt för att kunna stoppas. Att FN:s säkerhets-

råd i somras antog en resolution (1820) som syftar till att motverka sexuellt våld mot kvinnor i krig skulle kunna vara en början. Nu återstår bara för alla länder att skriva på.

ALLT DET här hänger ihop – kriget, systematiska våldtäkter, medierapportering, en populärkultur som hyllar våldet, infantilisering och en oförmåga att skilja dikt från verklighet. Vi måste syna vår egen vardags- och populärkultur för att förstå var mekanismerna bakom krig och väpnade konflikter föds och göds. ●

Lissabonfördraget

– vår nya konstitution

Så blev det som det blev - Lissabonfördraget ratificerades av riksdagen efter en lång dags debatt torsdagen den 20 november. Ytterligare beslutsamt ska föras över till EU:s institutioner, militariseringen av EU förstärks och utvecklingen mot en EU-stat tar ytterligare ett steg framåt. Folket tillfrågades inte.

av IANTHE HOLMBERG

Hade enskilda riksdagsledamöter fått rösta som de ville, hade med all säkerhet tillräckligt många sagt ja till att beslutet fått vila ett år. Det var inte bråttom. Irland har ju röstat nej och enligt EU:s egna regler skulle fördraget inte längre vara aktuellt.

Lissabonfördraget är ett försök att rädda det förslag till EU-konstitution som lades fram 2005. Eftersom EU allmänt kritiserats för sitt demokratiska underskott var tanken att detta förslag skulle arbetas fram med större öppenhet än vid tidigare fördrag, göras läsligare, diskuteras brett och förankras med folkomröstningar i varje land. Det misslyckades, eftersom Frankrike och Nederländerna röstade nej i ett tidigt skede, just därför att förslaget hade debatterats intensivt. Kritikerna menade att EU:s demokratiska brister inte var åtgärdade, att den militära uppbyggnaden betonades, det handlade för lite om sociala rättigheter och sysselsättning, för lite om miljö. Eftersom kritiken i första hand kom ifrån vänster ogillade man EU:s grundkoncept, den nyliberala ekonomiska politiken där företagens och kapitalets intressen går före andra hänsyn.

MEN KÄRNFRÅGAN kanske var att man inte ville ha en konstitution. En konstitution är grund för en statsbildning. Här markerades alltså tydligare målet, ett EU:s Förenta Stater. EU:s lagar står över varje lands egna lagar, även grundlagar.

Samtidigt liknade det framlagda förslaget allt för lite det som normalt kallas en konstitution. I en vanlig konstitution ligger tyngdpunkten oftast på de demokratiska spelreglerna, hur beslut ska fattas, på den gemensamma värdegrunden och på medborgarligen rättigheter. Men här står så mycket mer. Här formuleras också ett politiskt innehåll där frihet för varor, arbetskraft, tjänster och kapital som överordnat mål har stora konsekvenser för hur den konkreta politiken utformas. Några exempel:

Har man rätt att strejka för att försvara de svenska kollektivav-

talen? Nej, säger EG-domstolen i Laval-domen, det är fritt fram för andra länder att konkurrera med billig arbetskraft och sämre anställningsvillkor. Får vi ha skarpa miljöregler och egen alkoholpolitik? Nej, det hindrar varuflödet länderna emellan. Får vi ha statligt monopol på apoteken? Nej, det får inte finnas hinder för konkurrens – så mycket statlig och kommunal verksamhet som möjligt ska privatiseras. I det ekonomiska och monetära samarbetet finns detaljerade anvisningar för vilka regler som gäller. Kanske det mest utmanade exemplet av politisk styrning i just Lissabonfördraget, är att alla länder förbinder sig att ”gradvis förbättra sin militära kapacitet”, det vill säga att upprusta! Politik av det här slaget ska inte stå i en konstitution som är överordnad alla andra lagar, utan ska beslutas av regering och parlament beroende på vilka partier som vinner ett val.

GENOM BETECKNINGEN Lissabonfördraget undvek man att kalla förslaget för en konstitution, vilket skulle kunna provocera en kritisk allmänhet. Ett fördrag kan ju förstås som en överenskomst mellan självständiga stater. Men innehållet är i all väsentligt det samma som i konstitutionen från 2005, förändringarna är ytliga. Nyckelparagrafen om EU-rättens företräde har flyttats till ett protokoll utanför huvudtexten, men är lika bindande för det. Fördraget är EU:s nya konstitution och innehållet styr därmed oss alla.

Omarbetning till fördrag skedde i slutna rum och man aktade man sig noga för att utsätta sig för en folklig opinion i form av folkomröstningar. Det enda land, Irland, som genomförde en sådan eftersom grundlagen krävde det, sa nej. Det hela är ett stort misslyckande för EU:s status som demokratisk skapelse. Bilden av ett eliternas Europa med ett uppifrån och ned perspektiv, som bygger vidare på sin union ovanför folkets huvuden, träder fram allt tydligare.

”

Omarbetning till fördrag skedde i slutna rum och man aktade man sig noga för att utsätta sig för en folklig opinion i form av folkomröstningar.

SOLIDARITETSFÖRKLARING

*Medlemsstaterna skall aktivt och förbehållslöst stödja unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet och skall respektera unionens åtgärder på detta område. De ska avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller riskerar att minska dess effektivitet.”

ARTIKEL 11. 3, LISSABONFÖRDRAGET

DE FLESTA EU-medborgare vill se ett samarbete mellan Europas länder, i till exempel miljöfrågor och bekämpande av internationell brottslighet, men för detta krävs inte en EU-stat med tvivelaktig demokratisk struktur som bestämmer över allt fler områden i livet. Nyckeln till folklig skepsis ligger just i att man inte kan påverka besluten i Bryssel. Det finns inga mekanismer för att kräva ansvar av dem som bestämmer och då avtar naturligtvis intresset. Antalet röstande sjunker för vart parlamentsval, trots att parlamentet får allt mer att säga till om. Det minskar dess legitimitet.

Men, Lissabonfördraget gör EU mer demokratiskt just därför att parlamentets roll stärks, hävdar dess tillskyndare – det är ett folkvalt organ. Tidigare har parlamentet haft verkligt inflytande bara på vissa områden. Nu vidgas dess rätt att delta i beslut till ett femtiotal nya områden. Bland de viktigaste är jordbruk, budget och bistånd, energi, invandring, asyl och gränskontroll, avreglering av vissa sektorer, straffrätt och juridiskt samarbete. Inte minst på det senaste området kommer överstatligheten att märkas, när till exempel EU börjar bestämma minimistraff för olika brott och man har byggt upp en gemensam åklagarmyndighet. Det är givet att om EU-parlamentet får mer makt, så minskar vår riksdags inflytande i motsvarande grad.

DESSUTOM DOMINERAS parlamentet av ledamöter som vill ha en ännu mer överstatlig union. Vi lämnar över beslutanderätt till dem. De stora länderna dominerar, eftersom de har övertaget i partierna på EU-nivå, där de flesta av våra EU-parlamentariker ingår. Nya beslutsregler gynnar de stora länderna också i ministerrådet. Allt fler beslut blir majoritetsbeslut, eftersom vektorätten avskaffas på ett antal områden.

PÅ EUROPEISKT Socialt Forum, ESF, i Malmö i september

anordnade Svenska Kvinnors Vvänsterförbund tillsammans med nätverket Kvinnor för ett annat Europa ett seminarium kring temat Lissabonfördraget och den nyliberala ekonomiska politikens konsekvenser för kvinnor. Ett tiotal kvinnor från olika länder i Europa deltog i panelen. Det handlade genomgående om låga löner, osäkra anställningar och dåliga arbetsvillkor. Privatisering av den offentliga sektorn, främst barn- och äldreomsorg, ger försämring och fördyring av den service kvinnor är beroende av för att kunna försörja sig, samtidigt som arbetsmarknaden inom dessa sektorer krymper.

EU:s egoistiska handelspolitik drabbar även kvinnor utanför EU. Den subventionerade överproduktionen av livsmedel dumpas och gör det svårare för inhemsk jordbruksproduktion, där kvinnorna dominerar, att göra sig gällande. Arbetsförhållanden inom exportverksamheter, beroende av billig kvinnlig arbetskraft, är oftast under all kritik. Sammanfattningsvis är EU:s institutioner inte bara mansdominerade, rådande genusstrukturer upprätthålls dessutom av marknadskrafterna och lite görs för att bryta patriarkala strukturer.

EN DEL MENAR att EU är ett fredsprojekt. Hur gestaltas det i Lissabonfördraget? Där ges ingen vägledning i avrustning, konfliktprevention och fredlig konfliktlösning. Men där står en hel del om försvars- och säkerhetspolitik, vapensamarbete, snabbinsatsstyrkor, upprustning och nära samarbete med Nato. Det är genom vapenmakt man tänker stifta fred. Länderna avkrävs en solidaritetsförklaring* inför den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Här finns inga visioner om hur vi på annat sätt kan uppnå en fredlig värld, hur våra resurser kan användas för att skapa trygga samhällen för våra medborgare. Har vi inte kommit längre? ●

Kommunism för de rika

Det finns en historia – jag går inte i god för dess sanning – om hur det kom sig att Che Guevara blev industriminister och chef för den nationella riksbanken på Cuba, just efter revolutionen.

Ett antal gerillasoldater träffades i Havanna för att fördela posterna i den nya regimen. Vi behöver en ekonom, ropade någon. Un economista! Che ryckte till på sin stol, trodde sig ha hört att någon behövde en kommunist. Un comunista! Han reste sig och sa, ”ja, det är jag”. Och så blev han ansvarig för statens finanser. På ett felhörande.

Sammanblandningen un economista och un comunista är lika lätt att göra på engelska. An economist – a communist. Och är det inte just det som har efterlysts nu? Vi behöver an economist/ a communist som ser till att folket, staten, tar över bankerna. Fast det ekonomen, kommunisten skulle ta över var visst inte vinsterna, bara förlusterna. Hör jag ett nytt felhörande: kapitalism för de fattiga, kommunism för de rika?

NINA BJÖRK

TEXTEN HAR ÄVEN PUBLICERATS I
DN KULTUR 081012

Öppna gränser

BJÖRN LJUNGQVIST
B4 PRESS

Denna bok ger en inblick i det stadsfinansierade biståndsorganet Sidas verksamhet. På författaren Björn Ljungqvist hemsida, www.abljungqvist.se, hittar jag ett par artiklar publicerade i Göteborgsposten under 2008, vilka verifierar verklighetsanknytningen i hans fiktiva roman. Ljungqvist förmedlar en svidande och berättigad kritik. Redan vid sidan 34 känner jag att om boken fortsätter i samma anda och hälften har en dokumentär bas så borde Sida läggas ner genast.

PÅ GRUND av bristande kontroll och insyn i sin egen verksamhet lyckas ett av Sidas biståndsprojekt urarta i människosmuggling och trafficking. Höga arvoden lockar in giriga och hänsynslösa människor i verksamheten. Romanens huvudgestalter Benny Sahlin och Olli Pekkala får stå som schabloner för en vidrig mansgestalt. De är totalt hänsynslösa mot andra människor i allmänhet och mot kvinnor i synnerhet. Ljungqvist gör genom sin bok också ett inlägg i diskussionen om vem som är en förövare. Benny Sahlin som står i för-

grunden är nämligen också en omtyckt familjefar, som får långa trånande blickar efter sig när han är ute och går med sin barnvagn. Som läsare får jag en gedigen inblick i världens sjöfart som verkar vara en värld med helt egna spelregler.

BOKEN HAR ett enkelt och lättläst språk. Tyvärr förekommer en del stavfel som bryter flytet i läsningen. Och Ljungqvist skulle ha lyckats förmedla samma budskap på ungefär hälften så många sidor. Ett gäng hänsynslösa män utnyttjar och tjänar pengar på Sidas slapphet och människors svåra situation. Däremellan tar de paus genom att äta, supa och utnyttja kvinnor. En stor procent av Sidas pengar går till dyra flygresor, fina middagar, hus, bilar och överdimensionerade löner till redan rika, vita västerlänningar. Ljungqvists bok visar tydligt att det är dags att göra en ordentlig granskning av sidas verksamhet.

ANGÉLICA KARLSSON

Reder ut och klarar av

ANNA-LENA BAGER
BOOKS-ON-DEMAND

Anna-Lena Bager debuterade 1975 i Wahlström & Widstrands debutantologi som var ett nålsöga för unga författare. Under de följande åren skulle Bager delta

i diverse antologier, men lade merparten av sin energi på arbetet som folkhögskolelärare. Hon undervisade bland annat i de krävande ämnena litteraturvetenskap och psykologi. Efter pensioneringen har fyra diktsamlingar kommit i rask följd. De är verklighetsnära, men på samma gång innerliga och reflekterande.

DET ÄR vardagen med dess bekymmer och glädjeämnen som står i centrum. Poeten varierar detta tema på ett sinnrikt sätt. Molltonen i den första boken upprepas i de senare samlingarna, men upplevs med tiden som allt ljusare och mer försonad. I en tidig dikt står det: "Sakta faller vi genom vardagen ner till oss själva." Jag tycker att den raden är både vacker och sann. I all sin enkelhet sammanfattar den

faktiskt ett helt liv.

Det är lätt att läsa och få utbyte av Bagers dikter. Hon är ingen experimentell lyriker, utan skriver från en solid modernistisk tradition.

I DENNA senaste bok får vi ta del av Bagers flytt från ett älskat men arbetskrävande gammalt hus till en modern lätt-skött lägenhet. Här finns en del nostalgi, men också en känsla av befrielse. Livet måste alltid stå öppet för förändringar, även om det till en början kan upplevas som smärtsamt.

Jag tycker om det uppriktiga och nakna i Anna-Lena Bagers dikter och är nyfiken på vad hon ska förmedla till oss i framtiden.

MAJ PERSSON

Audreyflickorna

– en feministisk feel good bok

MONIKA BJÖRK
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Äntligen! Äntligen får jag läsa om starka smarta feministiska kvinnor som ställer upp för varandra, kämpar mot patriarkatet och – det viktigaste av allt – har roligt på köpet. Äntligen får jag läsa kvinnoöden och samtidigt fyllas av glädje, värme och hopp. I *Audrey-flickorna* porträtterar Monika Björk sex kvinnor som har kämpat mot patriarkatet sedan 60-talet utan att ge upp; de är fulla av livslust och glädje.

LÄSAREN FÅR följa med dessa kvinnor på deras årliga tradition – en vecka på en privat paradiso. Vi

får ta del av den rofyllda vilsamma tid de spenderar tillsammans på ön samtidigt som bokens jag tar oss tillbaka till den första hälften av 70-talet. Under denna tid jobbade de alla på Expressen, där de kämpade mot sexism och patriarkala strukturer. Bokens jag berättar hur dessa kvinnor höll ihop och tillsammans kom på kreativa och roliga sätt att utmana patriarkatet eller helt enkelt att överleva. Systerskapet verkar ha varit mycket starkt och gemenskapen värmande och stöttande. Det är ett rent nöje att läsa. Jag fylldes av hopp för framtiden, stolthet över vår historia och jag kan se kampen som förs och gemenskapen som finns idag när jag läser den här boken.

AUDREY-FLICKORNA lyckas vara mycket spännande, trots att det inte händer så mycket till en början. Det mesta är tryggt ända till då boken närmar sig sitt slut. I denna feministiska Edens lustgård kommer nämligen en kvinna som skulle kunna beskrivas som antifeminist. Björk ger denna karaktär uppgiften att representera de kvinnor som tror att man inte längre behöver kämpa för jämställdhet i

Sverige. Hon lyckas bokstavligen ta med några orosmoln till paradiset då hon försöker sig på att splittra kvinnorna genom att ifrågasätta deras bild av systerskapet.

BOKEN ÄR lätt att läsa samtidigt som språket är otroligt vackert med diskreta metaforer. Björk ritar talande bilder av ön, kvinnorna, deras vänskap och historia. När hon beskriver den sexism som de, och kvinnor i allmänhet, utsatts för känns det fortfarande inte tungt att läsa. Hon lyckas skriva om eländet snabbt och humoristiskt för att sedan komma till det väsentliga, nämligen vad de gjorde åt det.

TYVÄRR ÄR dock boken väldigt vit, extremt heteronormativ och mycket medelklass. Självklart begär jag inte att någon ska skriva om alla problem, eller om alla kvinnor. Det är alltid bra att kvinnor porträtteras, speciellt på detta maktfulla sätt. Ingen kvinna ska låta bli att göra det bara för att de på vissa sätt tillhör en privilegierad grupp. Men det hade räckt med en liten kommentar som skulle tyda på en medvetenhet om andra kvinnors existens. Detta förändrar trots allt inte det faktum att Audrey-flickorna är en del av svensk (kvinno)historia, och det är en njutning att läsa den.

MARYAM VARDEH NAVANDI

MONIKA BJÖRK, född 1944, är en mångsidig författare som 1999 nominerades till August-priset. Hon debuterade med framtidsromanen *Nike* 1987. Hennes författarskap har resulterat i både kriminalromaner, noveller, barnböcker och faktaböcker. Bland faktaböckerna kan man bland annat hitta böcker om trädgårdar, blommor, historia och vandringar.

Valets pris

ULLA JOHANSSON
MURBRUK FÖRLAG

Detta är en sorts bildningsroman, även om det inte är universitet som driver Ullas utveckling, utan hårt fabriksarbete från 15 års ålder. Men framförallt medlemskapet i Sveriges Kommunistiska Ungdomsförbund. Ulla går med när hon är 15 år, och tack vare SKU får hon bland annat tillgång till litteraturen. Hon matas med romaner av Moa Martinson, Maxim Gorkij och andra socialistiska författare. Och hon får resa utomlands, till fredsläger, arbetsläger, i Bulgarien och Polen.

ULLA JOHANSSON skriver bra. Hon har tidigare medverkat i Vi Mänskor, men nu hittar man hennes alster mest i Flamman. Boken borde nästan vara obligatorisk läsning i gymnasiet - dagens ungdom kan nog inte föreställa sig hetsen mot kommunister som existerade i det "demokra-

tiska" Sverige under den tiden.

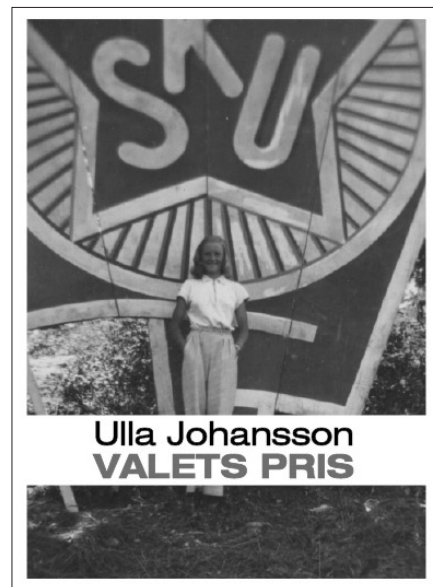
Ulla drömmer om att få jobba på kontor och tar kurser i maskinskrivning och engelska. Men kontorsjobben är dötrista, så hon fortsätter att läsa. Till sist blir det litteraturhistoria på universitetet, och Ulla slutar som biblioteksassistent. Idag är hon pensionär.

Den tunna boken är lättläst, men tyvärr lite ytlig. Ulla klarar inte riktigt att beskriva människorna på ett övertygande sätt. Det är nog svårt, eftersom många av dem är kända personer inom den kommunistiska rörelsen. Men varför får vi till exempel inte veta att hon har gift sig. Det blir bara en mening som gör att vi förstår att det måste ha hänt. Maken är en kamrat från Ungdomsförbundet.

BOKEN SLUTAR med en rasande uppgörelse med dagens reaktionära politik. I en efterskrift berättar hon om sina många resor till Östeuropa. Hon är ganska des-

illusionerad, men tror fortfarande på sina ideal från ungdomen.

AASE BANG

Lärarinna i politikens hårda skola

MARGARETA WINBERG
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Margareta Winberg har kommit hem från sin ambassadörspost i Brasilien och i våras utsågs hon till ordförande i AB Svenska Spel.

Vi är säkert många som minns hur hon kastades ut från regeringen av Göran Persson för fem år sedan. Utan förvarning kallades hon till Persson som sade: "Ja du, det finns ett vackert residens i Sydamerika!" Så var hennes tid som statsråd slut. Dagen därpå disputerade Winbergs son och hon skriver att det inte är mycket av hans föreläsning hon minns. Efter nio år i regeringen var hon ute i kylan - och det gick på två dagar. Om det och mycket annat i sin långa politiska karriär berättar hon i Lärarinna i politikens hårda skola. Winberg arbetade som lärare innan hon steg in i politiken. Boken är personligt skriven, lättläst, och har både humor och djupt allvar.

I DAG HAR Winberg inga politiska uppdrag kvar, förutom att hon sitter kvar i

styrelsen för den socialdemokratiska kvinnoklubben i byn Näliden i Jämtland. Det var där hennes politiska resa började, ditlockad av en aktiv medlem med orden: "Kom med du å!"

Så småningom valdes Winberg in i riksdagen och blev till slut statsråd. När hon sparkades från regeringen var hon jordbruksminister, jämställdhetsminister och vice statsminister. Hon verkar ha haft en sjusärdeles arbetsförmåga - och arbetsglädje! Hennes tre barn kunde stå och vinka till henne vid banvallen när hon tog nattåget från Jämtland till riksdagen i Stockholm. Många kuddar blev genomvåta efter sådana nattresor skriver hon.

MEN KÄNSLIG inom politiken verkar Winberg minst av allt ha varit. Hon fick många rallarsvingar och skrevs ned i pressen vid olika tillfällen men hon stod pall. Själv var hon inte heller rädd för att tillgripa olika tjuvnyp. Hon berättar om en demonstration i Bryssel när hon var jordbruksminister. Brigitte Bardot kommer till mötet, som handlar plågsamma djurtransporter. Plötsligt dyker Marit Paulsen (fp) upp

vid mötet och Winberg skriver: "Hon, egenföretagaren, kommen från Malung hade gjort konkurs efter att ha fått åtskilliga statliga regionalpolitiska pengar och behövde nu en ny arena." Winberg ger sin pressekreterare uppdraget att mota bort Marit Paulsen och lotsa fram den franska filmstjärnan vilket lyckas. Winberg ville inte att Paulsen skulle synas tillsammans med henne och Bardot.

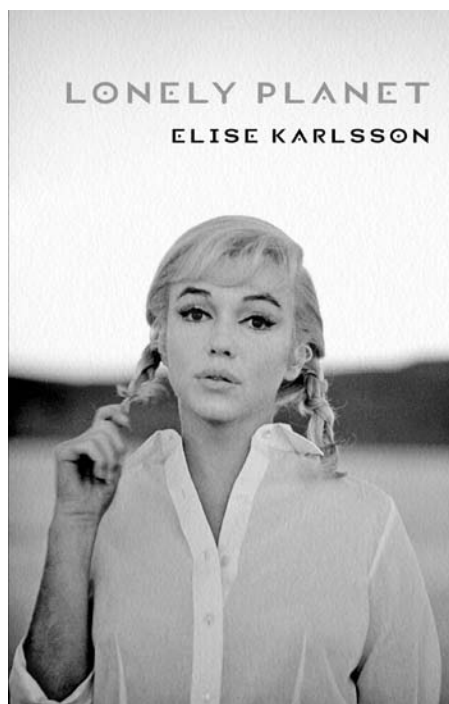
WINBERG KÄNDE sig rejält sviken när hon tvingades lämna regeringen - under svepskåpet att det behövdes yngre krafter. Var fanns den systerliga solidariteten då när jag sparkades, frågar hon. Det svar hon fått på den frågan är att många blev så chockade att de inte kom sig för att säga något. Själv blev hon "djupt ledsen över att utan förvarning få lämna något som jag var så förtjust i, makten, strålkastarna, förändringens möjligheter, möjligheter för kvinnor..." Det blev slutet för henne efter mer än 20 år i politikens hårda skola.

ELLY ENGSTEDT

Lonely planet

ELISE KARLSSON
MODERNISTA

Elise Karlsson, som förra året debuterade med romanen *Fly*, har nu kommit ut med sin andra bok även den utgiven av förlaget

Modernista där hon är biträdande förläggare. I *Fly* kan man läsa om två kvinnor som är på semester tillsammans. Samma karaktärer återkommer i denna andra bok, dock handlar *Lonely planet* mest om en av dessa kvinnor, Amanda, och hennes inte fullt så lesbiska liv. Det går bra att läsa den här boken utan att ha läst den första.

ROMANENS TITEL refererar till turistguideböckerna med samma namn som har en betydande och symbolisk roll i berättelsen. Huvudkaraktären Amanda verkar ensam och avtrubbad, nästan avstängd. Läsaren får ta del av när hon träffar nya människor samt gamla vänner och bekanta, men ingen känns särskilt nära. Karlsson skriver om Amandas tankar som rör sig kring sitt utseende och sin klädsel och inte särskilt mycket mer än så. Jag undrar om boken vill visa på hur kvinnor kan bli distanserade till sig själva, sina egna kroppar och andra människor i ett patriarkat eller ska om man tycker att hon är cool? Karlsson lyckas tyvärr inte väcka mitt sympati eller intresse för Amanda.

TROTS DETTA är språket det som jag har svårast med. Det är konstiga meningar

rakt igenom boken. Detta gör det svårt för mig att läsa och förstå. Många gånger var jag tvungen att läsa om meningar för att begripa. Oftast saknas ord. Meningarna kan se ut som den här meningen från sidan 24: "Det måste vara tråkigt vara dem." Och ibland till och med som den här meningen från sida 37: "Är min syster älskar Oprah..."

Viss utrymme för konstnärlig frihet kan jag bjuda på, men om jag känner mig som en sexåring när jag läser den här boken är det inte roligt längre.

ANDRA RECENSENTER har hyllat just bokens språk och menar att Karlsson använder sig av ett informellt språk, talspråk eller till och med sms-språk. Jag är dock inte benägen att hålla med. Visst kan det vara intressant att använda talspråk i skönlitteratur, men detta är inte talspråk. Snarare tror jag att hon vill skapa ett motstånd i läsningen, som jag upplever är alldeles för stort.

MARYAM VARDEH NAVANDI

1222 över havet

ANNE HOLT
ÖVERS. MAJ SJÖWALL
PIRATFÖRLAGET

Under en fruktansvärd snöstorm spårar Bergenståget ur vid Finse station, och de närmare 200 passagerarna installeras på hotellet, som ligger ganska nära stationen. En mystisk fjärde vagn är kopplad till det ordinarie vagnsetet. Passagerarna i den vagnen får bo i annexet, helt isolerade från de andra, och när någon försöker få kontakt med dem, motas han bort av en vakt med k-pist.

RYKTET GÅR om att det är kanske kronprinsessan Mette-Marit som färdas i den vagnen, men de tankarna avfärdas med att det norska kungahuset inte behöver skyd-

das av k-pistar.

Bokens huvudperson är, som i Anne Holts tidigare böcker, Hanne Wilhelmsen, en före detta polis. Efter en allvarlig skottskada sitter hon nu i rullstol och följer händelserna lite på avstånd. Redan första natten, medan stormen rasar, mördas en osympatisk präst. Men flera dödsfall äger rum. Bland annat mördas en annan präst med hjälp av en istapp i hjärtat – är det verkligen möjligt? Och Hanne misstänker den ene efter den andra. Den absolut mest osannolika personen visar sig vara mördaren. Men vi får aldrig veta varför det finns CIA-agenter på hotellet eller vem som färdades i den fjärde vagnen.

DETTA ÄR ingen lyckad deckare. Agatha Christies Musfällan, som också äger rum

på ett hotell i snöstorm, är mycket bättre, även om det här rör sig om ett verkligt fjällhotell och en existerande tågförbindelse mellan Oslo och Bergen. Översättningen är bra.

AASE BANG

F-ordet Mot en ny feminism

PETRA ÖSTERGREN (RED.)
ALFABETA ANTOLOGI

Huruvida Petra Östergren verkligen har samlat "landets mest spännande och provokativa skribenter", som förlaget skriver om feministantologin F-ordet tål att ifrågasättas. Vad man däremot kan konstatera utifrån innehållsförteckningen är att några av Sveriges mest kända högerprofiler medverkar.

NÄR DET BLIR som mest intressant bjuds läsaren in till idédebatt. De bästa texterna inventerar tankekoncept och föreslår nya problem på gamla feministiska lösningar. Prästen och forskaren Lars Gårdfeldt slår fast att heterosexuella män ofta reproducera traditionella könsroller när de försöker ta avstånd från dem. De vill positionera sig mot ett aggressivt mansideal, men ifrågasätter i själva verket aldrig den manliga kraften i sig, vilket återinstallerar dem som potenta agenter. Alla vet ju att män inte kan våldtas.

OCKSÅ JOURNALISTEN Anna Svensson skriver om sexuellt våld. Hon hävdar att feminismen gör kvinnor en otjänst genom att påstå att ingen blir sig lik efter en våldtäkt. Det är en retorik som försvårar för kvinnor att inse vad de varit med om, eftersom ingen vill placeras i en offerposition. Hennes viktiga bidrag till våldtäktsdebatten gör det lätt att bortse ifrån att texten också innehåller problematiska dikotomier mellan kroppen och själen, det våldtagna och det okränkbara.

TIMBROCHEFEN Maria Rankkas text om fuck-off-pengar är däremot något av det märkligaste och mest malplacerade jag har läst på länge. Hennes analys kan sammanfattas så här: Om kvinnor har så mycket besparingar att de inte behöver bry sig om pengar, då behöver de inte heller bry sig om pengar, för då kan de leva på sina besparingar. Och om kvinnor har pengar blir det lättare för dem att bryta upp från dåliga relationer och arbetsförhållanden. Så därför är det bra om kvinnor har pengar.

EFTERSOM MARIA Rankka i sann nyliberal anda ignorerar en av de viktigaste faktorerna som strukturerar kvinnors ekonomiska förhållanden, nämligen deras klasstillhörighet, blir texten också anmärkningsvärt intetsäigande.

DET ÄR SYND att en debattbok om framtidens feminism ger så stor plats till liberala antifeminister. Förutom Rankka medverkar även Svenska Dagbladets ledarskribent Maria Abrahamsson och affärsmannen Boris Benulic. Enligt den förstnämnda är det svenska nämndemannasystemet den mest brännande feministiska frågan, medan den sistnämnde menar att svenska kvinnor mörkar sina preferenser för muskulösa män. Men här finns också andra texter som är långt mer intressanta. Jag tänker till exempel på Susanne Dodilletts

avancerade analys av den tyska respektive svenska prostitutionslagstiftningens sätt att betrakta sex och Jonah Nylunds cyborginspirerade text om hur kvinnor relaterar kroppsligt till sina strap-on-dildos.

ANTOLOGINS FORM är inbjudande och lättnavigerad, med Petra Östergren som gör korta introduktioner till varje text. Lite som en bakåtlutad programpresentatör som kan tablån på sina fem fingrar och leende guidar läsaren genom det som komma skall.

ATHENA FARROKHZAD

Europas maktförhållanden skapas av sina egna intressen. I Tyskland talar man om Festung Europa.

och kulturen i världen är en spegling av den värld som vi lever i. Det är en värld som är full av konflikter och strider. Det är en värld som är full av makt och inflytande. Det är en värld som är full av förändring och utveckling. Det är en värld som är full av hopp och drömmar. Det är en värld som är full av kärlek och förståelse. Det är en värld som är full av liv och energi. Det är en värld som är full av möjligheter och potential. Det är en värld som är full av utmaningar och svårigheter. Det är en värld som är full av glädje och lycka. Det är en värld som är full av mening och syfte. Det är en värld som är full av kärlek och förståelse. Det är en värld som är full av liv och energi. Det är en värld som är full av möjligheter och potential. Det är en värld som är full av utmaningar och svårigheter. Det är en värld som är full av glädje och lycka. Det är en värld som är full av mening och syfte. Det är en värld som är full av kärlek och förståelse.

vi människor

150:-

4nr/år

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

*SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle
med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov.
Ett samhälle fritt från alla former av förtryck.*

Förbundet bildades i mars 1914, "spontant som en folksång", enligt Elin Wägner. Läkaren Ada Nilsson tog initiativet, hon ville mobilisera kvinnor mot den rådande krigshysterin (första världskriget startade i augusti) och för rösträtt för kvinnor.

När kvinnorna fick rösta 1921 valdes två av förbundets medlemmar, Elisabeth Tamm och Kerstin Hesselgren, in i riksdagen. För att utbilda kvinnorna för sitt nya samhällsansvar startades Kvinnliga Medborgarskolan på Fogelstad (1925-54). Där samlades kvinnor ur olika samhällsklasser. "När jag kom till Fogelstad var jag ingen, när jag cyklade därifrån var jag en människa", sade någon.

År 1931 ändrades namnet från Frisinnade Kvinnor till Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Mellan 1923 och 1936 utgavs tidningen Tidevarvet med Elin Wägner som redaktör. Tidevarvet tog klart avstånd från nazismen, förordade en human flyktingpolitik och tog 1936 initiativet till "Kvinnornas vapenlösa uppror mot kriget".

Efter krigsslutet anslöt sig SKV till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund.

Det kalla kriget ledde till misstänkliggörande av allt fredsarbete, men SKV vände sig såväl mot rasismen i USA som mot

stalinismen i Sovjet. Medlemskapet i KDV var viktigt för att "bygga broar och främja samarbete mellan kvinnor i öst och väst".

På 1950-talet deltog SKV i namninsamlingen mot svenskt atomvapen. SKV har ända sedan dess aktivt arbetat för internationell solidaritet. Idag har vi projekt för att stödja kvinnor i Indien, Liberia och El Salvador.

SKV kräver sex timmars arbetsdag. Förbundet kämpar för lika lön och högre kvinnolöner. Kampen för jämställdhet på alla områden fortsätter.

Genom KDV har vi nära kontakter med världens kvinnor. Vi deltog i KDV:s kongress i Venezuela 2007. Vi är också en del av Världskvinnomarschen, vi ordnade en norsk-svensk marsch till Morokulien 2005. På våra seminarier deltar ofta utländska gäster.

Fredsarbetet har fortfarande högsta prioritet. Internationella Kvinnodagen introducerades av SKV i Sverige och fortfarande firar vi den varje år.

SKV:s tidning Vi Mänskor har utkommit sedan 1947.

STOCKHOLM

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
Tel: 08-640 92 05
skvstockholm@telia.com

ORUST

Erni Friholt (ordf.)
Torget 1, Stocken
474 92 Ellös
Tel: 0304-512 15

OLOFSTRÖM

Gunnil Bengtsson
Övre Brogatan 43 A
293 36 Olofström
Tel: 0454-42 814

KARLSTAD

Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel: 054-18 99 61

ÖREBRO

Karna Lindén
Mejramvägen 5
702 18 Örebro
Tel: 019-33 24 05

GÖTEBORG

Linnégatan 21 B
413 01 Göteborg
Tel: 031-14 40 28
skvgoteborg@telia.com

LUND

Bodil Nilsson
Törnsångarevägen 32
247 35 Södra Sandby
Tel: 046-18 99 19

KARLSHAMN

Maj-Lis Jönsson
Holländarevägen 146
376 37 Svängsta
Tel: 0454-32 80 85

PILEÅ

Mari-Anne Kristiansen
Strandvägen 5
941 53 Piteå
Tel: 0911-688 51

UMEÅ

Margareta Henriksson
Biologigränd 38
907 32 Umeå
Tel: 090-19 35 54

Läs mer om SKV på hemsidan www.svenskakvinnor.nu

BLI MEDLEM I SKV!

postgiro 50 50 95-0
skvgoteborg@telia.com
telefon: 08-640 92 05
031-14 40 28

DET RÄCKER LÅNGT

Nyss satt vi åter i möte med en diger dagordning. Ekonomi, rapporter, redovisningar, ansökningar, medlemmar, nya program... Vi ömsom stönar, ömsom skratrar, är effektiva, pustar ut, dricker kaffe och känner oss duktiga. På kvällen bjuder Majvi Liljegrän på mat och lanthe Holmberg på säng för de hitresta.

Så håller vi på i förbundsstyrelsen, i Arbetsutskottet och vid lokalavdelningarnas styrelsemöten. År efter år. Ibland frågar vi oss om nyttan med vårt arbete. Och svaren måste bli olika. På det personliga planet: att motarbeta ensamheten och otillräckligheten i åsynen av världens elände, att tillsammans sträva efter ett avlagset mål. På det samhälleliga planet: att uppfylla demokratins innersta väsen som ansvarskännande medborgare med rätt att blanda oss i rikets angelägenheter och att ställa krav.

Det räcker långt.

FÖR ATT kunna ge eftertryck för våra krav behöver vi förkovra oss i olika ämnen. Hittills har vi i lokalavdelningarna använt oss av studiecirkel. Måtte de leva länge än, trots att information så lätt kan hämtas via datorn nuförtiden. För information leder inte nödvändigtvis till kunskap. Det gör däremot möten med levande människor där vi använder varandra som bollplank och där vi för kunskapshöjande samtal. Som i sin tur kan leda till idéer om utåtriktade aktioner och annat lovvärt.

Nu senast var vi enormt aktiva vid European Social Forum i Malmö. Vi deltog på

bokmässan i Göteborg, vid Socialistiskt Forum i Stockholm, vid Latinamerikadagen i Lund. Vi debatterade i Brunnsparken i Göteborg mot Lissabonfördraget. I Göteborg arrangerade vi också ett seminarium om det Svenska militära försvaret och biståndet. Vi anordnade en loppis i Lund där behållningen gick till uppbyggnaden av kvinnohuset i Honduras. Vi talade vid en antirasistisk manifestation, också i Lund. Vi var medarrangör vid författarmöte i Karlstad och deltog tillsammans med Elin Wägnersällskapet på bokmässan i Örebro. Vi samarbetar ofta och gärna med andra organisationer. Piteå och Karlshamn fortsätter med cirkelverksamheten. Karlshamn skriver många insändare. Stockholm och Piteå har gjort en stor insats vad gäller barfotaforskning kring SKV:s historia. En historieskrivning som så småningom ska mynna ut i en skrift om våra gamla kämpar för fred, kvinnors och barns rätt, för jämställdhet, miljö och internationell solidaritet. Det räcker långt.

ÄR DET roligt också? Ja, det är det. Det är roligt med meningsfullt arbete. Det är roligt att kasta loss och sjunga. Det är

roligt när protester leder till framgång - som att vårt tjat om klusterbomber via våra öppna brev till riksdag och regering har lett till att Sveriges regering nu anslutit sig till det internationella kravet på förbud!

DET ÄR roligt med utmaningar! Som att kräva vapenmiljarderna till mat! Avskaffa våldet mot kvinnorna! Ge jorden fred! Internt pågår debatten om den bästa språkläskan för Svenska Kvinnors Vänsterförbunds plattform. Hur gör vi den intressant för många? Hur lång, respektive kort ska den vara? Tiden att komma med bra förslag har utökats till den 28 februari 2009. Alla som känner sig uppmuntrade och manade, hör av er till SKV:s kontor i Göteborg: Linnégatan 21 B, 413 04 Göteborg, e-post: skvgoteborg@telia.com Och alla ni som läser och ännu inte blivit medlemmar: Gör slag i saken! Tillsammans är vi starka, tillsammans kan vi försätta berg, tillsammans bygger vi det jämlika fredliga samhället vi alla vill ha.

**/ERNI FRIHOLT
ORDFÖRANDE, SKV**

HYR EN VECKA I GESUNDA NÄRA SILJAN I DALARNA

För semester och mindre konferenser. Fyra fasta bäddar plus två extra, samt lillstuga med två bäddar. Storstuga med öppen spis, kök, lättskött med kyl och frys, dusch, toalett, varmt och kallt vatten. Medtag sänglinne och handdukar.

Pris: 2.500 kr/vecka för icke medlemmar i SKV.

Pris: 1.500 kr/vecka för medlemmar i SKV.

VID BOKNING: 08-777 60 25, 070-728 37 88, 08-649 30 18

Svenska Kvinnors Vänsterförbund, SKV

Posttidning B

Returadress:

SKV

Linnégatan 21 B

413 04 GÖTEBORG

BEGRÄNSAD

EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

vi människor

nästa nummer ute i mars

Ånga av ett frimärke från ett gammalt julkort och skicka in talongen, eller

Maila namn och adress till: prenumerera.vimanskor@gmail.com

Jag vill **prenumerera!**

Ett år (4 nummer) med **vi människor** kostar 150 kr.

Namn.....
Adress.....
Postadress.....
E-post.....

vi människor

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

